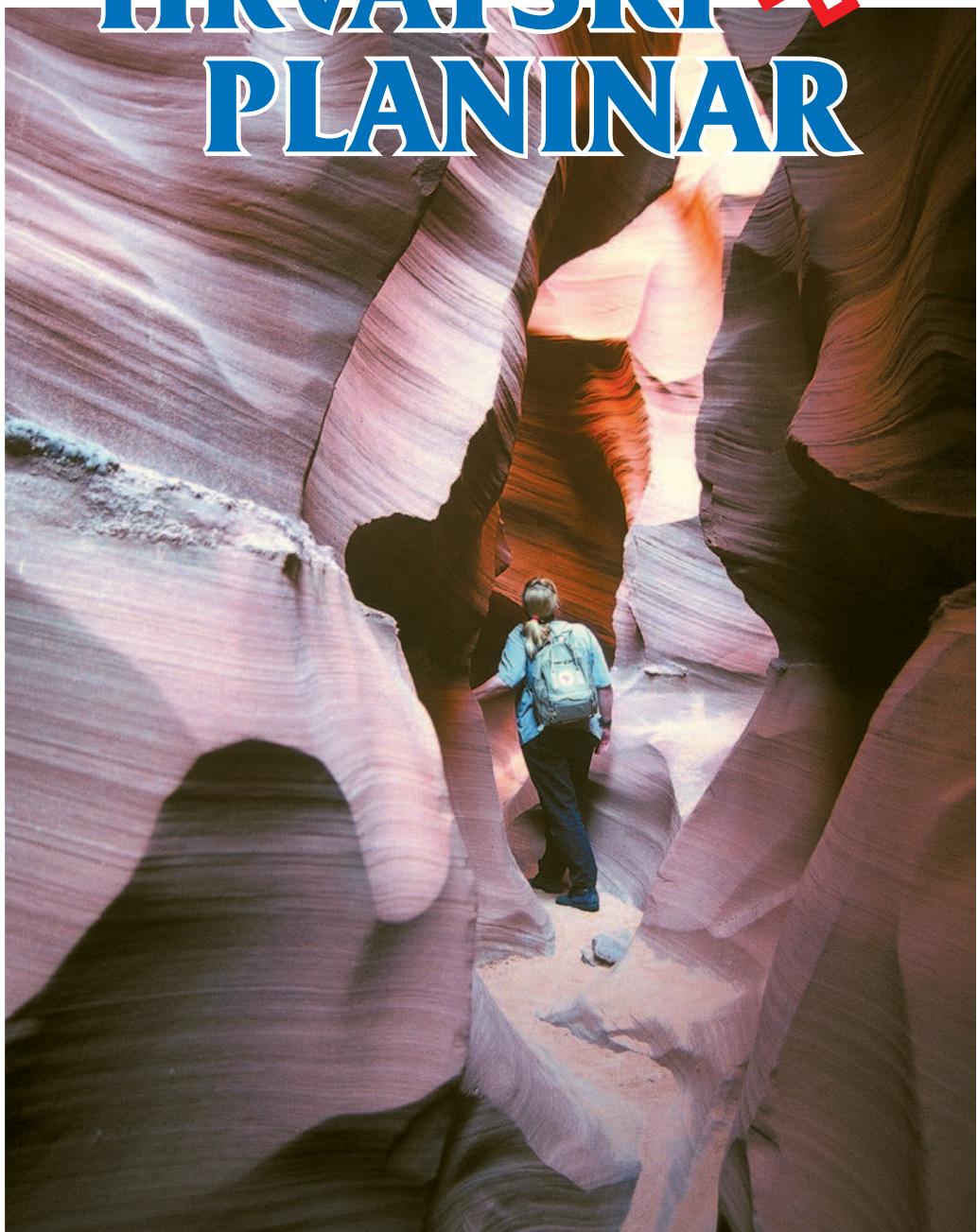

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 94

STUDENI
PROSINAC
2002
11-12

IZDAVAČ:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
 KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
 TEL./FAX. 01/48 24 142
 TEL. 01/48 23 624
 E-MAIL: HPS@ZG.TEL.HR
 WWW: HPS.INET.HR

E-MAIL UREDNIŠTVA:

HRVATSKI.PLANINAR@VIP.HR
 WWW: HPS.INET.HR/HP

UREDNIK:

ALAN ČAPLAR

Sv. MATEJA 7, 10010 ZAGREB

TEL. 091/51 41 740
 TEL./FAX. 01/66 88 512
 E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR

UREĐNIČKI ODBOR:

DR. BORISLAV ALEJAR
 ĐARKO BERLJAK

DR. SREĆKO BOŽIČEVĆ

VLAHO BOŽIĆ
 TOMISLAV ČANIĆ

MILADEN FLISS

ZDENKO KRISTIJAN

PROF. KRUNOSLAV MILAS

PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK:

»EKOLOŠKI GLASNIK«
 DONJA LOMNICA

Studen-i-prosinac 2002

November-december 2002

Broj 11-12

Number 11-12

Godište 94

Volume 94

SADRŽAJ

Adrian Horvat	Bernina - čudesni svijet leda i sunca	305
Aleksandar Gospić	U kraljevstvu Mont Blanca	311
Dalibor Jelaska	Durmitor, jezera, vrhovi	315
Jelena Babić	More i planine	317
Boris Bjedov	Moj pohod na Dinaru	319
Goran Gabrić	Legenda o Zlatnoj jami na Mosoru	321
Krunoslav Milas	Legende o divovima	322
Srećko Božičević	Na tragu starog »Planinarskog lista«	324
	Prije 100 godina: »Četraest dana na Velebitu« ..	326
Vlado Božić	Na Braču - oltari u špiljama i špilje u oltarima ..	330
Vladimir Jagarić	Rešpetarnica kraj Slavetića	332
Zdenko Kristijan	Nova obilaznica - od ideje do ostvarenja	335
	In memoriam: Ivica Sudnik, Antun Željko Matišin	338
	Planinarske kuće i putevi	340
	Tko je što u hrvatskom planinarstvu: Stanko Jurdana	341
	Pisma čitatelja	342
	Vijesti	344
	Sadržaj 94. godišta »Hrvatskog planinara«	349

Slika na naslovniči:

Kanjon Antelope u sjevernoj Arizoni, foto: Darko Berljak

- **ČASOPIS** izlazi u 10 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz, te za studeni i prosinac kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.
- **PRETPLATA** za 2003. godinu je 120 kuna (za inozemstvo 32 eura). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun izdavača 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obvezno treba upisati svoj pretplatnički broj koji se nalazi na najljepnici uz adresu na omotu časopisa. Pretplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236, na isti način.
- **NOVI PRETPLATNICI**, odnosno zainteresirani za pretplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom ćemo im poslati uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu primati primjerak časopisa.
- **SURADNJA:** Prilozi se mogu slati poštom, na disketu ili putem e-maila. Krajnji rok za primitak priloga je 1. dan u prethodnom mjesecu (za dvobroje dva tjedna kasnije). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade teksta**, posebno za duže priloge. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketu). Snimke digitalnom kamerom treba poslati kakvi jesu, a skenirane slike treba pripremiti u rezoluciji od 300 dpi. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. Za detaljnije upute обратите se uredniku.

BERNINA - ČUDESNI SVIJET LEDA I SUNCA

ADRIAN HORVAT, Čakovec

Bijela piramida izdignuta na kraju duboko usječene doline s koje se slijevaju ledenjaci, s obju strana njihovih morena prekrasne alpske ligure, to je Bernina. Na lijevoj strani, poput svjetlucave oštice noža prema vrhu uzdiže se Bianco-grat, Bijeli greben. Ljestve koje vode u nebo! Tiho prijateljstvo neba, kamena i leda visoko iznad zelenih dubina.

Nakon mjeseci pripremanja, skupljanja podataka, pakiranja opreme, napokon smo se našli na putu. Moj Terios ubire kilometre po već poznatoj cesti. Eto, tu smo skretali za Hochalmspitze, tamo za Kals pod Glocknerom, ovom cestom smo se vraćali iz Dolomita, a sad idemo još dalje prema novim zidovima pokrivenim bjelinom, duboko usađenim pod klupkom nebesne modrine u zagonetnoj tišini prostora.

Ujedinjenje Europe i njezine nove valute najbolje se osjeća na prelasku granice. Uklonjene rampe, prazne granične prostorije, čak ni o cvijeću na bivšem graničnom prijelazu nitko više ne vodi brigu. Granice kao da više i nema.

Bolzano. Litice i strmine oko nas prepune su vinograda. Posebno nas oduševljavaju oni koji su smješteni na naizgled nepristupačnim zravnima iznad strmih litica. Te strme litice pretvaraju se postupno u blage padine. Isto tako, vinogradi uzmiču i svoja mjesta prepuštaju nepreglednim nasadima jabuka. Vintschau je po mnogima najljepši voćarski kraj u Europi.

Prelazimo švicarsku granicu. Carinici su ljudzni, pitaju nas kamo idemo, koliko ćemo ostati. Kao što su vinogradi ustuknuli pred nasadima voćnjaka, uz naš put voćnjaci prepuštaju mjesto

visokim pašnjacima. Na pašnjacima pasu krave: bijele, smeđe, šarene, samo one ljubičaste sa čokolade nema nigdje.

Put nas vodi prema St. Moritzu, Pontresini. Odjednom pred nama, u daljini, iznad modrog neba zabljesnu u odsjaju sunčevih zraka prvi ledeni velikani. Od pradavnih vremena stoje tu i promatraju svijet pod sobom. Sunce i vjetar igrali su se na njihovim liticama davno prije nego što je pod njih stigao čovjek, čije je uho moglo slušati vjetar i čije je oko moglo gledati odsjaj sunca. Danju je sunce obasjavalo i pomalo topilo nago-milane snježne naslage, a noću je mjesecina hladnoćom obasjavala i pokušavala mrazevima po-

Na putu prema Piz Scersenu (3971 m) i Piz Rosegu (3937 m)

foto: Andelko Hrženjak

praviti ono što je njena dnevna sestra u svojoj igri otopila. Onda smo došli mi, počeli graditi materijalni svijet, rušiti duhovni svijet planine i taj svijet prilagođavati sebi. Nije li ironično da se sada, nakon toliko vremena, naše potrebe ponovno svode u one osnovne elemente komunikacije s osnovnim silama i materijama prirode: snijegom, kamenom, suncem i vjetrom!?

Ostavljamo auto u idiličnom mjestu Morter-achu, kraj potočića, gdje stoji oznaka da je dozvo-

Planinarski dom Tschiera (lijevo) pod Bianco grebenom

foto: Andelko Hrženjak

ljeno parkiranje najviše 12 sati. Nadamo se da će to važiti za cijela dva iduća dana. Morterach je zapravo samo mala željeznička stanica s restoranom iz kojeg se laganim hodom može stići za pola sata do ledenjačkog jezika koji se slijeva u dolinu i iz čijeg otvora istječe tirkizno zelena ledenjačka rijeka.

Mobitelom nazivamo brojeve Tschiervahütte. Automat nam stalno odgovara kako se navedeni broj više ne koristi. Ostaje nam samo da čekamo svoj vlak i nadamo se kako ponedjeljkom neće biti gužve u domu. Minute prolaze, a vlaka još nema. Već je prošlo deset minuta otkako je po voznom redu morao stići.

- Pa dobro, zar i u Švicarskoj vlakovi kasne?
- pitam se naglas.

- Izgleda da vlakovođa nema švicarski sat! - primjećuje Andelko.

Vlak stiže s desetak minuta kašnjenja. Karte nam nitko ne gleda, sve je pitanje savjesti, kupio si je ili nisi! S vlaka silazimo u Pontresini.

Široka makadamska cesta vuče se postupno uz ledenjačku rijeku uzduž zelene doline. Za automobile ona je već davno zatvorena. Njom prometuju samo kočije koje za ne male novce voze turiste pod ledenjake što se ruše sa zaledenih velikana Bernine, Pizz Rosega i Pizz Scerscena.

Kako Andelko nosi još i svoje plastične cipele i kuhalo, pomalo zaostaje. Znam da će se

negdje iza zelenog ruba obrasle morene pojavit Bernina. Žurim dalje sve dok je ne ugledam. Iznenađuje me ta tisuću metara visoka stijena koja izrasta iz donjeg rastrganog ledenjaka i završava bijelom oštricom Biancograta. Eh, tu ću pričekati Andelka.

U Tschiervahütte već je mnogo gostiju. Domaćica nas pokušava uvjeriti da se ne može dobiti smještaj, jer ga nismo rezervirali. Andelka se ne može tek tako povući za jezik, pa on pokaže gospodi sve one telefonske brojeve koje smo isprintali s Interneta prije par dana, a koji već dugo ne važe! Na to se odmah našlo nekoliko mjesta na prvoj katu u zajedničkoj sobi.

Četiri sata ujutro. Čeone svjetiljke obasjavaju kamenitu stazicu koja se postupno uspinje. Sjene se isprepliću s kamenim blokovima i policama preko kojih stazica vodi. Markacije se često i ne vide, pa nam u snalaženju pomažu katadiopteri koji već iz daljine reflektiraju svjetlost čeonih svjetiljaka. Snop svjetla ponekad u tami pronađe i poneki lijepi cvijet, poneki zanimljiv kamen. Nebo iznad nas posuto je tisućama sitnih zvjezdica. Osjeća se kako planina diše u snu, osjećaš njeno smirenje bilo kako lagano i tiho otkucava dok se na obzoru već postupno nazire nešto svjetlijih plava crta. No, najljepši je pogled u dubinu ispod nas, na ledenjak Tschiera, preko kojeg se kreće niz malih osvijetljenih zvjezdica.

Trenutak tik pred zorou ostavlja na nas pose-

ban dojam. Pristižemo na sve teže detalje puta. U istom ubrzanom ritmu budi se i uspavana energija svemira, privremeno smirena pod okriljem noći, pa igra svjetla i sjene uzima sve više maha.

Iz tamne noći pred nama se ukazuje visoko uzdignuta bijela oštrica. U jednome trenutku ispunji nas onaj blaženi osjećaj prožetosti srećom i strahopoštovanjem. Kažu da je sretan onaj tko za sreću ne treba mnogo. Nas dvoje smo sretni već time što se nalazimo na ovakvom mjestu i promatramo buđenje negostoljubive prirode tik pred zoru novoga dana.

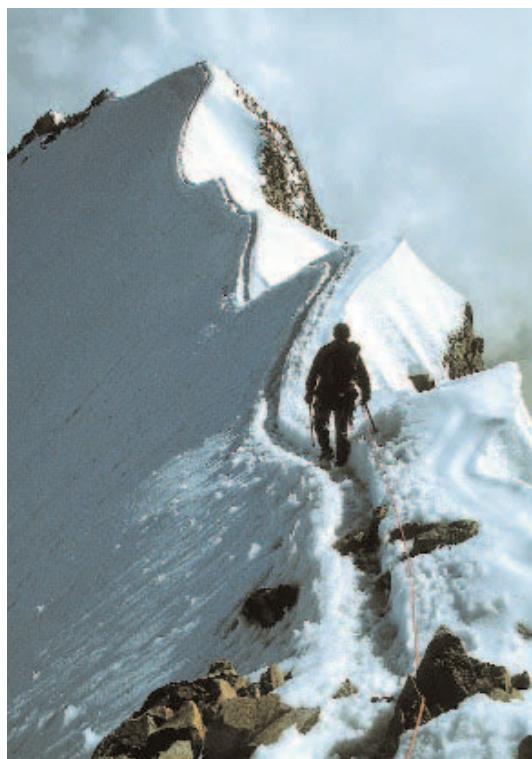
Uspinjemo se na gornji dio bočnog ledenjaka. Tu će trebati dereze. U uputama s Interneta piše da se taj dio treba prelaziti rano ujutro, jer je gornji serak već pokosio nekolicinu penjača. Oprezno se držimo desnog ruba i zaobilazimo moguće mjesto odrona. Dvojica penjača ispred nas priječe polici lijevo u kut pod nekakvom crnom, mokrom i zaledenom stijenom. No čelično uže iznad nas dovoljna je naznaka da je nastavak našeg puta gore, nekoliko dužina po strmoj zaledenoj padini. Kao prvi penjem se do kamena s užetom, no tek gore uviđam da je to samo komad čelične sajle koji je odnekud pao sa stijene i zapeo za kamen.

Tridesetak metara užeta visi rastegnuto između mene i prijatelja, dok obojica jedan iznad drugog prijećimo u lijevo, prema polici koja vodi u kut, u mokru i gotovo okomitu stijenu. U njoj su postavljeni klinovi za otopenjavanje, kao u feratama, ali nema čeličnih sajli. Pojedine dijelove dopenjavamo, naizmjenice koristeći se klinovima i kompletima kao međusiguranjem.

Početak uspona

foto: Andelko Hrženjak

Na Spalla grebenu

foto: Andelko Hrženjak

Strmina se sve više smanjuje, pa po policama stižemo do sedla Fuorcla Prievlusa (3100 m). Odатle se otvara pogled i na drugu stranu planine, onu po kojoj ćemo se još danas vjerojatno spuštati. Do vrha Bernine imamo još samo tisuću visinskih metara. Dvojica koji su penjali ispred nas odlažu opremu, vade termosice i liježu na sunčanu stranu stijene.

Prvu dužinu užeta u stjenovitom dijelu grebena treba ići desno po širokoj polici, pa preko nekog prevjesnog detalja koji navodno ne bi smio biti težak, no s visinskim cipelama, naprjavačom na leđima i trenjem od 30 metara užeta iza leđa ne ide baš lako. U raskoraku pokušavam naći uporište za lijevu nogu kako bih izbjegao stajanje u prevjesu. No trenje užeta vuče me dolje. Spustim se i pokušam ponovno. Ide! Pet metara iznad mene prvo je odmorište. Dozivam Anđelka, on dopenjava i kreće u svoju dužinu.

Iza nas ostaju nove i nove dužine i sve veća dubina. Oduševljenju nema

Alpsko jutro

foto: Andelko Hrženjak

kraja. Mjesecima smo sanjarili o usponu po ovoj bijeloj oštrici, po njezinim zaledenim kriestama nastalim od silnih sjevernih vjetrova koji ovamo nanose snjegove. Na vršnome dijelu stijena je viša od tisuću metara.

Derezе pažljivo zahvaćaju prvu, vjerojetno najveću strminu. Tik uz stijenje potrebno je prijeći jednu dužinu užeta do same oštice Biancograta. U dubini pod nogama, takvoj da je neugodno i pogledati u nju, zijevaju otvorene ledenjačke pukotine. No, noge polako, ali oprezno gaze već noćas utrtu stazicu, a dereze radosno škripe po tvrdom zaledenom snijegu, prema naprijed, prema suncu i nebu iznad nas. Vjetar koji je u tom trenutku stigao iza naših leđa, kao da nam je donio i sjećanja na sve one dane koji su prošli, a u kojima smo razgovarali o ovome trenutku.

Sa svih strana okružuju nas ledenjaci. Od svoga kraja u dolinama uzdižu se sve tamo do kristalnih vrhova koji samo što ne prijeđu 4000 metara. Napokon dopenjavamo do najviše točke bijelog dijela grebena: Piz Bianco - 3995 metara.

Do vrha nas dijeli još samo nazubljeni stjenoviti greben. Na kamenju vršnog grebena nagrađujemo se kratkim odmorom.

- Ma nema problema, do 13 i 30 smo na vrhu! - procjenjuje Andelko

Odjednom, odnekud dolijeću dvije čavke koje kruže nad našim glavama. Prelazimo i u taj zadnji dio. Već prvi metri grebena pokazu nam da s njim baš i neće ići tako lako kao što samo očekivali. Klinova i spitova za međusiguranje nema, a većina kamenih blokova nestabilno je položena jedna na drugu. Nikako ne bih želio otići s kojom kamenčinom na spodnji dio ledenjačke krnice, pa oko onih stabilnijih vješamo zamke i ubacujemo komplete. Teškoće na grebenu ne prelaze ni dvojku, no cijela stvar izgleda toliko klimavo i nesigurno, pogotovo kad se mora penjati u derezama i visinskim cipelama.

- No dobro, ide malo sporije, ali oko 14 i 30 smo sigurno gore! - razrađujem novu procjenu situacije.

Na zadnjem stupu pred zarezom potrebno je nekoliko puta absajlati. Srećom, za tu svrhu već

je netko priredio zamke i klinove. No, svaki je put potrebljno razvezati se, povući uže, ponovno navozati... vrijeme polako, ali nesmiljeno otkucava svoje minute i sate.

- Užas, pa do 15 i 30 moramo biti na vrhu! - nova je procjena vremenske situacije, u koju ovaj puta ni sam baš ne vjerujem.

Napokon priječimo još nekoliko manjih stučića na grebenu i spuštamo se užetom u zadnje sedlo pred vrhom.

- E, sad još svaki jednu dužinu, pa smo gore!
- ne znam bih li se veselio ili ponovno sumnjao u svoju procjenu.

No, nakon prve dužine, odozgo dolazi odgovor:

- Imamo mi još svaki po bar dva cuga!
- Ajoj! Znači, tek smo oko 16 na vrhu!

Ni prijatelj ni ja ne znamo objasniti kako se taj završni dio mogao toliko razvući. Znamo samo da smo uspon željeli napraviti polako i sigurno, a za to onda treba i vremena. Prije tri sata sjedili smo na početku ovoga, zadnjeg, stjenovitog dijela i gledali uzak greben kako se valovito uzdiže sve do samog vrha Bernine.

Napokon: vrh Bernine! Može li se uopće reći da se radi o vrhu, kada oprezno hodamo navezani po uskome grebenu, između nestabilnog stijena?

Ni ruksak ne mogu sigurno skinuti, a da ga ne osiguram za sebe. Iznad nas šumi vjetar.

Anđelko upisuje naša imena u upisnu knjigu. Mnogo vremena za odmor nemamo. Gledamo Spalatrat po kojem se moramo spustiti.

Po ravnom dijelu grebena silazimo koliko je moguće brže. Preumorni smo za otpenjavanje, pa se odlučujemo za nekoliko spusteva po užetu. U dubini pod nama već opažamo maleni dom Marco e Rossa. Vrijeme ponovno uzima svoje: provuci uže, baci dolje, odveži se, povuci uže, ponovno se naveži... Svaku stvar već pomalo radimo s umorom, pa je zato potreban veći oprez. Konačno smo na gornjem dijelu ledenjaka koji se spušta sve do doma na 3597 metara.

Do Marco e Rose, malenog i simpatičnog doma na rubu visoke stijene, proteže se ledenjak koji se spušta s vrhova Bernine. Duboko pod njim nalazi se ledenjak Scerscen superior, pod njime njegov niži brat Scerscen inferior. Malena kućica na 3597 metara izgleda gotovo izgubljena u tom carstvu leda i stijena.

Oko pet sati, kad je ustala većina ranoranočnih laca, u maloj prostoriji koja je i kuhinja i blagovaonica i zajednička spavaonica, poprilična je gužva. Kako nam se posebno ne žuri, čekamo. Gledamo kako mjesec sa zvjezdama zalazi za srebrne vrhove, a njihova velika sestra budi se i

Vidik s vrha Bernine (4049 m)

foto: Anđelko Hrženjak

**Prijateljski stisak ruke
nakon ostvarenog uspona**
foto: Andelko Hrženjak

proviruje sa suprotne strane. Za doručak dobivamo pravo iznenadenje, moju dječju radost: bijelu kavu, kruh i pekmez. Upravo ono što godinama jedem ujutro i što me savršeno vraća u dobro raspoloženje. Kad domar vidi kako uživam u jutarnjoj bijeloj kavi, natoči mi još jednu šalicu.

Derez škripe po tvrdom snijegu. Pred nama su terase Belaviste, visok labirint ledenjačkih pukotina, seraka i tirkizno modrih odsjaja sunčevih zraka u dubini leda. Na prevjesnim stranama nalazi se niz ledenih siga koje su nastale topljenjem snijega i smrzavanjem u noćnim satima, kad su za vrijeme našeg sna temperature padale i do -10 °C. Tu i tamo, poneki smrznuti ledeni mostić koji još uvijek savršeno drži iznad svoje pukotine. Iza naših leđa uzdiže se vitka granitna stijena, obasjana jutarnjim suncem, koja djeluje kao savršena piramida, oštira i od samog Matterhorna. Sa svih strana sunčeve zrake obasjavaju velikane odjevene u njihove tisućgodišnje ledene plašteve.

Skrećemo niže prema grebenu Fortezzi. Na stijenu grebena odlažemo ruksake i na lica nanosimo novi sloj zaštitne kreme.

Snijeg je već omekšao, pa više ne trebaju dereze, već odskijavamo niz strminu ledenjaka. Sunce nesmiljeno otapa tvrdi led i pretvara ga u tekućinu koja u bezbroj potočića otjeće u manje i veće pukotine na ledenjaku. Neke od njih zabilazimo, neke preskačemo. Na kraju ledenjačkog jezika je mala zaravan na kojoj počinje stazica. Ispod vrha jezika zaleđenog Morteracha nalazi se

velika rana, jama, otvor visok petnaestak metara iz kojeg istječe hladna, mutna ledenjačka rijeka. Svi oni maleni potočići koji su se otapali u gornjim slojevima ledenjaka i otjecali svaki u svoju tirkizno zelenu pukotinu, sada sliveni u jednoj hladnoj i mutnoj vodi izlaze ovdje na površinu.

Na stazici koja nas vodi prema našem autu, nalazi se niz ploča koje nas žalosno podsjećaju dokle je koje godine sezao ledenjački jezik. Kada sam rođen, godine 1960., ledenjak je bio kilometar duži.

- Andelko, znaš, razmišljaj kak unuke više ne bude mogel voditi po tom ledenjaku! Ne ba ga više!

- Da, jako žalosna stvar, ali ljudi i priroda stalno rade svoje!

Doživljaji slični ovima djeluju ponekad kao priče iz svijeta bajki. Većina ljudi želi podvige, rezultate, izraziti i mjeriti brojkama i riječima. Ali postoje stvari koje se ne mogu mjeriti. Stvari koje ostaju pohranjene duboko u ljudskoj duši, stvari i događaji vezani uz duboko urezane osjećaje. Energija sunca, leda i kamena koju smo upijali na svome putu, na putu povezanosti s materijama prirodnih sila koje su formirale sav svijet i sva živa bića. Sretan je čovjek kada pronađe nekoga kraj sebe tko također spoznaje da je dužnost i obveza ljudi da traže nove oblike ljepote, jer ona odražava onu energiju od koje stižu impulsi za intenzivniji i ljepši način života.

U KRALJEVSTVU MONT BLANCA

ALEKSANDAR GOSPIĆ, Zadar

Blještav bijeli vrh, visoko iznad, stopljen s modrim nebom, simbol visine. Kraljevstvo Mont Blanca magičan je svijet snježnih grebena, vrtovlavih ledenih zidova i crveno-smeđih granitnih stijena što sjaje u samom srcu starog kontinenta.

Mjesec dana nakon što sam stajao na njegovom vrhu, još uvijek teško pronalazim riječi kojima bih opisao sve osjećaje i dojmove koji su me preplavljavali tada, a koji su se s vremenom prečili u zadovoljstvo ostvarenim uspjehom.

Devetoro nas uputilo se 10. kolovoza prema Chamonixu. Putovanje sjevernom Italijom u vrijeme *ferragosta* je prometni horor, još kad se doda kišni potop dobije se recept za iznimno »brzo« putovanje. Samo na prolaz tunela kroz Mont Blanc čekali smo tri sata. Vrijeme je očajno, kiša, hladno. Smještamo se u planinarski dom u srcu grada, Le Gite Vagabond. U Chamonixu nam se pridružuje Jordi iz Barcelone, u šali kažemo da smo postali »internacionalna« ekipa.

Iako se nalazi u srcu civiliziranog svijeta, a klasični pristupi nisu tehnički suviše zahtjevni, Mont Blanc je opasna planina. Njegove bijele, naizgled nevine padine, svjedočile su nebrojenim ljudskim dramama. Iznenadne oluje kažnjavaju uvijek iznova nepomišljene poteze premorenih ljudi, nenaviknutih na veliku visinu i hladnoću. Umiru od pothlađivanja, gube se u snježnim mećavama, padaju u pukotine... Godišnje blizu 100 ljudi ostavi život na Mont Blancu.

Zbog toga je ovaj uspon zahtjevao ozbiljne pripreme. Uz to, imali smo sreće s vremenom, Mont Blanc nam se smilovao, otvorio vrata svog kraljevstva.

11. kolovoza - Kiša je i dalje padala, vrhovi su bili u oblacima. Nakon jutarnjeg shoppinga, ipak se odlučujemo krenuti. Telefonom doznaјemo da u domu Tete Rousse ima mjesta, a u prognozi za sljedeći dan najavljuje se poboljšanje. Iz sela Les Houches žičarom se dižemo na 1800 m, gdje presjedamo na tramvaj Mont Blanc.

Aiguille Verte (4122 m) i Mont Maudit (4465 m) s uspona prema vrhu Mont Blanca (4810m)
foto: Aleksandar Gosić

Vjetar diže snijeg na Les Bosses grebenu

foto: Aleksandar Gospic

Tu srećemo ljude koji kažu da gore ima previše novog snijega, da je hladno, da je prije tri dana poginulo osmoro penjača. Ne zvuči baš ohrabrujuće!

Usječen u divlje padine, visoko nad ledenjakom Bionnassay, tramvaj nas diže do Le Nid d'Aigle (2372 m). U prijevodu to znači Orlovsko Gnijezdo, što dobro i dočarava o čemu je riječ. Tračnice prestaju u divljini, usred ničega. Bio je je to neuspjeli projekt s početka 20. stoljeća koji se nije ostvario. Tramvaj je trebao ići do mjesta gdje je sada dom Gouter, a zatim bi se kroz podzemne tunele išlo do mjesta gdje bi se lift dizao do vrha Mont Blanca!

Kiša je u međuvremenu stala, oblaci ispod, oblaci iznad. Ipak se nešto vidi. Na nekih 2700 metara opet ulazimo u oblake, sve je bijelo kao usred zime, kroz padajući snijeg, za dva sata stižemo do doma Tete Rousse (3167 m). Prilična je gužva, ali mjesta ima. Doći ovamo bez prethodne rezervacije, a spavati u krevetu ravno je dobitku na lutriji.

12. kolovoza - Ujutro ne žurimo previše jer je cilj dana dom Gouter. Vrijeme se čisti, napokon vidimo gdje se nalazimo. Dolje u dubini je oaza zelenila posuta sit-

nim kućicama, mi u snježnoj bjelini, iznad nas vrhovi od kojih zastaje dah. Posebno je impresivan pogled na Aiguille de Bionnassay (4052 m). Uzduž cijelog vršnog grebena jak sjeverni vjetar diže oblake snijega. Dom Gouter odmah je iznad nas, vidi-mo ga na rubu 700 metara visoke litice do koje se moramo popeti, bliješti na suncu, a vjetar nosi snijeg preko njega. To je tehnički najteži dio puta, posebno po ovakvim uvjetima. Kao s Kredarice na Triglav, a sve je pod snijegom i zaleđeno.

Prijecimo zloglasni kuloar, vjetar zatrپava stope prethodnika.

Uspon je strahovito strm, dom izgleda kao da će nam pasti na glavu, a usponu nikad kraja, pogled stalno bježi na magični Aiguille de Bionnassay. Kvačimo se za sajle, ali nema ih svugdje gdje bi trebalo. Bez dereza i cepina ne treba ni sanjati o prolazu. Pod domom je već stvarno naporno, strmina i tehnički zahtjevna dionica uzima danak.

Nakon 4 i pol sata uspona napokon dolazimo do pravog orlovskog gnijezda, doma Gouter (3817 m). Balkon ispred doma visi iznad stijene, čini se da bi mogao uskočiti u Tete Rousse kroz krov. Kolone ljudi, točkice, kreću se prema gore.

Uspon od doma Tete Rousse prema domu Gouter foto: Aleksandar Gospic

Da nismo rezervirali krevete još prije tri mjeseca, bilo bi to vrlo zabrinjavajuće. Ovako smo imali cijelo popodne za uživanje u nevjerovatnom pejzažu i vidiku. Do večeri je dom pun kao šipak. Tko ima mjesto u sobi, treba u 20 sati biti u krevetu, dok se oni koji nemaju rezervacije ostaju boriti za svoje mjesto, pod stolom, na stolu ili pak na klupi koja je na stolu. Zalaz sam gledao iz sobe, van je naprsto nemoguće izaći da pritom ne gaziš bar 50 glava. Sunce je potonulo u more oblaka, duboko ispod nas, obojivši moćni Aiguille de Bionnassay u narančasto.

13. kolovoza - U 1 sat i 30 minuta, već smo svi na nogama. U 2 sata, domom vlada kaos spremanja. Na ulazu su dvije male prostorije gdje 200 ljudi treba ostaviti ruksake, cipele, dereze, cepine. Netko izvuče ruksak iz dna gomile, 100 ruksaka se skotrlja, hrpa u kojoj nitko ne može naći gdje mu je što. Neki od nas nisu mogli pronaći stvari, pa smo morali čekati da se dom rasčisti. Ja sam svoje sinoć prošvercao u sobu, kao i mnogi drugi, moj topli savjet.

Malo poslije tri sata polazimo u hladnu alpsku noć. Vjetar nije jak kao jučer, ali ipak neugodno puše. Zrak je ispunjen kristalima leda, nebo nebrojenim zvjezdama, duboko ispod nebrojena svjetla sela i gradova. Pogled na dugačku kolonu svjetiljaka koje se polagano uspinju ka zvijezdanom nebu je prizor koji neću zaboraviti dok sam živ. Roman i ja odlazimo naprijed. Pred samim prijevojem Gouter (4300 m) je strahovita strmina. Stižemo sporu kolonu koju je nemoguće zaobići. Iznenadno usporenje uzrokuje da nam postaje užasno hladno, ovđe već prilično jako puše. Kombinacija od -10 stupnjeva i vjetra od 50-70 km/h ledi mi prste na nogama i rukama.

Počinje se razdanjivati, s prijevoja prvi put vidimo Mont Blanc. Vrh je ogroman, izgleda još tako daleko, neki su već jako visoko, svjetleće točkice. Slijedi mali spust na zaravan i još 100 metara uspona do skloništa Vallot na 4362 m. Odlučili smo u skloništu čekati sunce, da bar

malo ugrije. Lupam dlanom od dlan, ali nema pomoći. U skloništu (čitaj prazna kanta od lima) je hladno gotovo kao i vani. Ostajemo u njemu čitav sat.

Oko 7 sati krećemo prema vrhu, ostali još ostaju u skloništu, neki se premišljaju bi li odustali. Vjetar vani diže snijeg, vidimo ljudе visoko gore u snježnoj prašini, ali nema odustajanja, tu je iznad glave, tako blizu, a opet tako daleko. Strašna strmina Les Bosses grebena bila bi velik napor na visini Velebita, ovdje na 4500 metara to je nadljudski napor. Odmaramo se svakih pedesetak koraka. Sporim hodanjem se nikako ne mogu zagnijati, užasno je hladno. Nevjerovatni prizori su

Na najvišem vrhu Europe

foto: Aleksandar Gospić

svuda oko nas. Vjetar diže snijeg ispunjavajući zrak kristalima leda koji svjetlucaju poput dijamantata u kontrastu s modrim nebom bez ijednog oblačka. Sve je već ispod nas.

Nakon dva i pol sata uspona od skloništa Vallot gazimo posljednje korake. Vrh! Kakav osjećaj, grlimo se od sreće. Gotovo je, slijedi samo uživanje. I vrijeme nas nagrađuje. Vjetar je prilično oslabio, nebo je kristalno bistro. Monte Rosa, Matterhorn, Weisshorn, Eiger, Jungfrau, sve što nije ispod horizonta se vidi. Chamonix, četiri kilometra ispod nas, kao da još spava.

Fotografiramo se, uživamo na vrhu skoro sat vremena. Pun pogodak bio je čekati sunce u skloništu Vallot. Rijetko tko uspije proboraviti na

Na terasi planinarskog doma »Gouter»

foto: Aleksandar Gospic

vrhu toliko dugo, a posebno to nisu mogli oni koji su ranije stigli na vrh.

Sput je pravi užitak. Ne želim više biti u navezu, snijeg je odličan, tvrd, drži fantastično, želim hodati slobodno i uživati u vidiku. Oko 13 sati stižemo natrag u dom Gouter. Čekamo ostanak društva, vrijeme prolazi. Više ne možemo stići na zadnji tramvaj u 17 sati kako smo planirali. Izgleda da ćemo provesti paklenu noć na Gouteru bez rezervacije, već pošteno umorni od vrha. Ipak pravimo se ludi i pitamo ima li možda koji krevet. Čovjek kaže u šali: »Bježite da vas moje oči ne vide, večeras samo na podu spava više od 100 ljudi, spuštajte se na Tete Rousse«. Pitamo kad je zadnji tramvaj. U 18:40 h! Dobili smo pogrešnu informaciju.

Imamo četiri sata da se spustimo tih 1500 m do Le Nid d'Aigle. Brzinsko spremanje i polazak. Ima samo jedan problem, čeka nas teška, stjenovita dionica do Tete Rousse po kojoj se uspinje bezbroj ljudi. Spuštamo se u kamikaze-stilu, jer na mnogim mjestima čekamo i do 10 minuta prolazak kolona. Ipak uspijevamo, u 18:20 smo kod tramvaja.

Kakav užitak, gotovo je, idemo u Chamonix na pivo. Očekivala su nas još tri dana čistog turizma u Chamonixu za nagradu. Te večeri sjedili smo već u Chamonixu i gledali posljedne svjetle dana, visoko gore na Mont Blancu, najvišem vrhu Europe.

Zadnji sunčani traci i mjesecina nad Mont Blacom

foto: Aleksandar Gospic

DURMITOR, JEZERA, VRHOVI

DALIBOR JELASKA, Zagreb

Kada sam u proljeće ove godine počeo planirati pohod na Durmitor, nisam ni sanjao da će to biti doživljaj koji će pamtitи cijeli život. Ideja, dovoljno hrabra i pomalo luda ostvarena je u rujnu ove godine, kada je 30-oro planinara iz Omladinske sekcije HPD »Zagreb-Matica« krenulo u ovu malu avanturu.

Preko Slavonskog Broda, Sarajeva i Foče stigli smo do graničnog prijelaza u Šćepan Polju. Strepnja: hoće li biti problema? Nema problema, rutinska kontrola putovnica bez ijednog krivog pogleda. Ispod nas je veselo žuborila Tara. Nju smo ostavili za zadnji dan.

Prvo oduševljenje bila je vožnja uz kanjon rijeke Pive i Pivskog jezera, čija ljepota mi je zaustavila dah. Cesta, iako loša, vrlo je uzbudljiva, prošarana brojnim tunelima koji samo nakratko skrivaju pogled na golemu vodenu masu što si je u davna vremena prokrčila put između planinskih masiva. U sigurnim rukama našeg vozača Jože, koji je vješto manevrirao vijugavim crnogorskim cestama, stigli smo predvečer do Žabljaka, turističkog središta na 1500 metara nad morem. Po preporukama jednog poznanika, smjestili smo se u motel »Bjelobor« - i nismo pogriješili. Hrana, smještaj i susretljivost osoblja bili su iznad svih očekivanja. No, najviše nas je veselio vidik sezao do vrhova Durmitora u daljini.

Polaganje se gasio taj prvi dan u isčekivanju drugog - i mog prvog susreta s Durmitorom. Za prvi dan našeg pohoda, izabrali smo uspon na Bobotov kuk (2523 m), drugi po visini vrh Crne Gore. Do polazišta za uspon na najviši vrh Durmitora, put nas je vodio pored vrlo zanimljivih detalja, kao što su Zupci, jezero Zeleni vir, a po-

sebno su pogled plijenili Šareni pasovi, stijene prepune naboranih slojeva koji su odraz snage i tektonskih djelovanja. U daljini se između slikevitih vrhova naziralo Škrčko jezero, jezero koje je je nastalo u doba dok su ledenjaci stvarali prekrasne uvale između planinskih vrhova.

Durmitorski masiv sa 48 vrhova viših od 2000 metara, 18 ledenjačkih jezera koje nose naziv »gorske oči« i kanjonima Tare, Pive, Sušice i Komarnice, pruža neiscrpne mogućnosti za fizičko i duhovno ispunjenje čovjeka suvremene civilizacije. Posebno bogatstvo predstavljaju

Ulaz u Nacionalni park Durmitor

foto: Dalibor Jelaska

pećine i jame raznih veličina i dubina. Jednu od njih, najzanimljiviju, i sami smo posjetili. To je Ledena pećina ispod vrha Oble glave, na putu od Bobotovog kuka prema Crnom jezeru. Zanimljiva je po tome što se u njoj cijele godine, pa i u ljetno doba, mogu vidjeti ledeni stalagmiti i stalaktiti veći i od 3 metra. Nažalost, zbog slabe zime, ove godine je ta čarolija bila siromašnija. Od pećine smo krenuli put Crnog jezera, najvećeg i najpoznatijeg, koje se nalazi, okruženo crnogoričnom šumom desetak minuta hoda od Žabljaka.

Škrčko jezero

Durmitorske vrhove smo posjetili još dva puta - usponom na Prutaš (2393 m), vrh izrazito okomitih slojeva (još jedna prekrasna igra tektonike) i usponom na Savin kuk (2313 m), gdje se nalazi poznati Savin izvor. Legenda kaže da se ta voda, kada je stavite u bocu, ne smrzava ni po najjačoj zimi. Posebno je bila zanimljiva vožnja skijaškom žičarom do Savinog kuka.

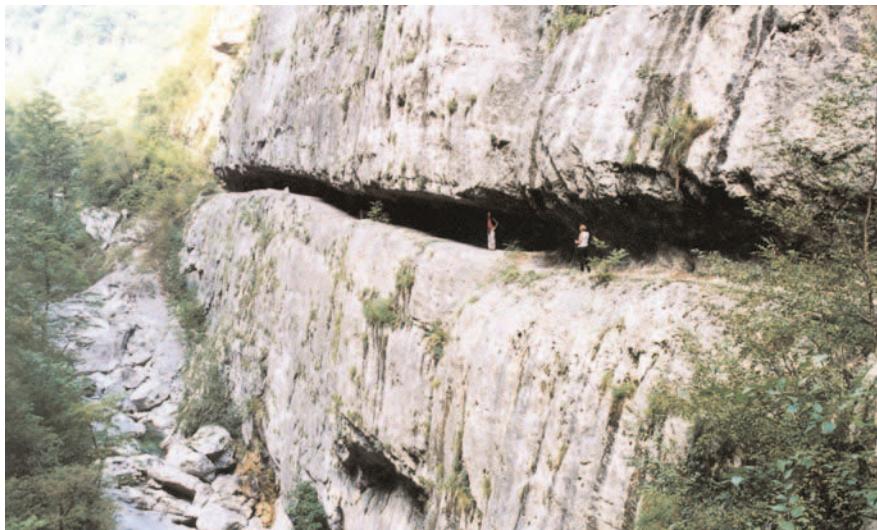
Da naš posjet Crnoj Gori ne bi ostao samo na Durmitoru, posjetili smo još jedno mjesto za koje sami domaćini ističu da je najljepše što se ovdje može vidjeti. To je kanjon Mrvice koji se nalazi

na nekih sat vremena vožnje autobusom od Kolašina prema Podgorici. Prva zanimljivost na tom putu je glasoviti most Đurđevića Tara, koji stoji 169 m iznad površine vode. Pogled u dubinu kanjona je nezaboravan.

Prolazeći uz kanjon Tare, kanjon Morače, ispod vrhova Sinjavine i Komova, ta kombinacija kanjona i visina koji se nadopunjaju cijelim putem čini ovaj predio čarobnim svakom ljubitelju prirode. Sam kanjon Mrvice dugačak je 9 km. Usječen je između Maganika i Lukanjeg čela, čiji se vrhovi uzdižu i 1100 m

iznad kanjona. Uz Mrvicu je usjećena uska pješačka staza, a posebnu atrakciju predstavljaju slapovi po imenu Bijeli Nerini, Prolaz želja i bezbroj malih šljunčanih plažica. Osobito je zanimljiv svojevrstan polu-tunel, mjesto gdje je put doslovno usječen u stijenu. S jedne je strane otvoren prema kanjonu, pa prolazeći imate osjećaj da će vas stijena jednostavno poklopiti. Tu se nalazi kameni most koji je knjaz Danilo podigao kao zadužbinu svojoj majci.

Da ne bi sve ostalo na prirodnim ljepotama, pobrinuli su se naši domaćini. Odveli su nas prvo

Staza usječena u stijenu nad kanjom Mrvice

foto: Dalibor Jelaska

u manastir Moraču, a onda u restoran po imenu »Savardak« u Kolašinu. Cicvar i kačamak su jela koja vrijedi probati.

Naš posjet Crnoj Gori bližio se kraju, valjalo je dodati i šećer za taj kraj.

Kako je i planirano, bio je to rafting na Tari. Od sela Brštanovice do Šćepan-Polja, dva i pol sata spuštanja kroz jedan od najdubljih i najljepših svjetskih kanjona, poznatog po nadimku Suza Europe. Bukovi dugački nekoliko stotina metara, porast adrenalina do maksimuma, pogled na vrhove koji se iznad rijeke uzdižu preko tisuću metara. Osjećaj koji još nisam doživio! Sve je to na kraju još i začinjeno dobrom janjetinom i odličnim domaćim vinom.

Ovaj pohod ostvaren je u suradnji s PD »Komovi« iz Podgorice, čiji su nam članovi pružili nesebičnu pomoć i stajali nam na raspolaganju cijelo vrijeme našeg boravka u Crnoj Gori.

Zagrebački planinari na Bobotovom kuku

foto: Dalibor Jelaska

MORE I PLANINE

JELENA BABIĆ, Dubrovnik

- Ideš li na Bjelašnicu?

- Ne ovaj put, žao mi je. Ono iskustvo s Velebitom neću zaboraviti do kraja života. Da planina može biti tako divlja i pitoma, prelijepa i okrutna u isti mah, nisam znala prije toga našeg putovanja na čudesni Velebit.

Planinari »Dubrovnika« krenuli su ovaj put bez mene. Kuhajući se u vrelini dubrovačkog ljeta pratila sam u mislima Vanju, Iva, Viktora i Ursulu i njihovo troje djece: Jelenu, Brigitu i Ivana, najmlađe dubrovačke planinare, te druge prijatelje iz planinarskog društva po usponima Igmana i Bjelašnice.

I evo Vanjine priče.

Kreće se uvijek početkom kolovoza, doba godine kad se planina primiri, temperature su umjerene, noći svježe, vegetacija najbujnija.

Nakon noćenja u Sarajevu penjanje na Igman. U Hrasničkom domu dočekali su nas članovi PD Bjelašnica, naši skorašnji gosti u Kuni. Ponekad mislim da nas dočekuju s posebnim simpatijama, kao da nas žele ohrabriti, nas primorce koji vole planinu. Za njih je ta ljubav prirodna i pentranje po vrletima i stazama planinskim dio je svakodnevnicice, jer je ona, planina, tu i zove ih. Za nas s mora treba jači zov da joj pridemo.

Raznolikost veseli, tako i nas planina privlači. I kad pričaš nekome zašto ideš, penješ se, umaraš, izlažeš naporima koji nisu obični, a ponекad i opasnostima koje nisu očekivane, kakav bi bio odgovor? Zato što je gore u planini sve drukčije. Čak i ljudi koje poznaješ kao obične, tihe sugrađane, odjednom su gore vješti penjači, solidarni pomagači u nevolji kad zapneš ili se ne možeš popeti na željeni vrh. A onda onaj osjećaj

Potpis pod slikom

foto: Ime Prezime

pobjede, ushićenosti, veličine kad si dospio »nebu pod oblake« i kažeš sebi: pa to ne može svatko. Taj izazov pomicanja granica izdržljivosti, provjeravanja vlastitih mogućnosti, a na kraju, kao nagrada, logorska vatra, mjesec iza susjednog stabla i tišina koja pucketa slomljenom grančicom, žubori nekim potokom ili stoji nepomična, ogromna i neuhvatljiva. Pričamo one nevjerljivne doživljaje kojima planinari pune svoje naprtnjače i čuvaju ih za večeri uz vatru. Hrasnički dom je naše noćiste na Igmanu. Na 1700 metara visok Crni vrh peli smo se isti dan, a onda sutradan - Malo polje. »Dom prijatelja prirode« valjda treba podsjetiti da je puno neprijatelja prirode, najviše onih koji bi se začudili da im pri-

lijepite tu etiketu, onih koji svakodnevno smanjuju stopu po stopu zelenila, šume, čiste vode, šumskog voća, uništavajući time i staništa raznih divljih životinja (bez kojih nema ravnoteže na ovoj plavoj planeti), a da toga nisu ni svjesni.

Planinarski dom Javornik, pa Stanari, kratkotrajni predah. U Sitniku smo prenoćili. Opservatorij na vrhu Bjelašnice nas je zaklonio od kiše. Ne, nije to ona ista kiša kao kod nas ovih dana. Ona ovamo pripada i nitko joj se ne čudi. Od nje se zaklanjaš, jer zna biti hladna, iako je kolovoz. Uživaš pri pomisli kako se sad dolje kod nas skrivaju od žege, a ti dišeš punim plućima. Maline i borovnice koje nisu pojeli medvjedi, veliki i mali, poslastica su o kojoj se kao o posebnom osjetilnom užitku uvijek priča na moru, tamo gdje ih ponekad netko donese na pjacu, ali malo tko bere sam.

Kako se bližio četvrtak i povratak, doživljaji iz planine su se miješali s mislima o skorašnjem susretu sa svakodnevnicom Dubrovnikom i ljeta.

Prvih nekoliko dana po povratku obično šutimo, čuvajući od gorovne zlouporabe te naše čudesne doživljaje iz planine, a onda prokuljaju priče o svemu što smo vidjeli i doživjeli. Odluku da opet idemo na planinu ne treba iznova donositi, ona je uvijek tu.

Gojzerice, vreća za spavanje, baterija, pribor za jelo, za šivanje, za prvu pomoć uvijek su tu negdje u spremi i čekaju poziv planinara, zaljubljenika u prirodu iz PD »Dubrovnik«.

MOJ POHOD NA DINARU*

BORIS BJEDOV, Split

Odmalena slušam o penjačkim podvizima barba Bore, pa sam i ja poželio popeti se na neku planinu, više zato da ne budem stalno pod budnim okom svojih roditelja. Volim sport i kretanje na svježem zraku, ali mi nedostaje i druženje s drugim ljudima, u čemu me moj hendi-kep uvelike sputava.

Prije nekoliko godina bora-vio sam u Zagrebu kod svog stri-ča i imenjaka barba Bore. Tada me prvi put poveo na Sljeme i to je za me bio izuzetan doživljaj. Vrijeme je bilo zimsko, snijeg i led, klizao sam i padaо, bio mor-kar, ali zadovoljan. To je bilo moje prvo planinarsko iskustvo.

Ove godine, točnije 20. kovo-za dogovorili smo se da po-đemo na Dinaru. Noć prije spa-vao sam kod bake, i to vrlo loše, što zbog uzbudjenja, što zbog vlakova koji prolaze pod njezi-nim prozorom. Ustao sam u pet sati ujutro i nimalo mi nije bilo teško, jer sam znao da se spre-mam na velik podvig.

Planinarsku ekipu činili su gospodin Branko Zarić i dva Borisa - moj stric i ja. Najprije smo se automobilom uputili pod Dinaru; usput smo »pokupili« g. Zarića, a dalje smo nastavili vrlo lošim makadamom te sam jed-va čekao da vožnji dođe kraj.

Sinjal na Dinari, najviši vrh Republike Hrvatske

foto: Željko Poljak

Napokon smo se zaustavili i krenuli u, za mene, veliku pustolovinu. Uspon je trajao više od četiri sata, jer je zbog mene odabrana duža, ali nešto lakša staza. Kažu da je težom stazom put gotovo upola kraći.

Ispočetka je sve bilo lako. Ravnica i šljunak pod nogama, mladost, dobra volja i kondicija na mojoj strani. Nakon tri četvrt sata počela je blaga uzbrdica. Po izlasku iz bukove šume uzbrdica je postala travnata, no mi smo još uvijek napre-dovali bez većih zastoja. Ni nakon dva sata pe-njanja nisam osjećao umor, no najteži dio je ipak bio pred nama.

* Ovo je prilog slijepog mladića, studenta druge godine Veleučilišta u Splitu, koji se uz pomoć dvojice planinara jednog ljetnog dana uspeo na vrh Dinare. Članak je napisao kako bi još jednom pokazao da su volja i izazov jači od osobnog hendi-kepa.

Još je sve podnošljivo, jer barba Bore i ja možemo ići usporedno, držeći se za ruke. Barba Bore cijelo vrijeme priča, opisuje okolicu, spominje Badanj, Risovac, Brezovac, Sjedinovac, Samar i ne znam koje još sve nazive. Napuštajući dolinu Duler slijedio je prilično težak uspon. Velika uzbrdica, velike stijene, a valjda tako mora biti kad je i planina velika.

Dio puta Samar - vrh Dinare penjali smo oko sat vremena. To je bio najteži dio puta. Neko vrijeme smo išli tako da je barba Bore bio ispred mene, a ja sam se držao za njega, što je bilo vrlo nezgodno. Tada su me pustili samoga i budno pratili moje kretanje dajući mi upute kojom rukom da se uhvatim za stijenu. Tako smo bolje napredovali i ja sam bio sigurniji. Nakon dugotrajnog »grljenja« stijena napokon smo stigli na sam vrh. Bilo je točno podne. Mobitelom sam se javio svojima u Split i pohvalio se gdje se nalazim. Barba Bore je sve to ovjekovječio videokamerom. Bio sam ponosan i sretan jer sam se popeo na najvišu planinu Hrvatske.

Nakon vrućeg i sparnog Splita ovdje mi se nije baš činilo ljeto. Zrak je na planini prilično

svjež. Dok smo hodali bilo mi je vruće, a kad smo sjeli, pomalo hladno.

Čitavo vrijeme uspona pratila nas je takva tišina kakvu nisam doživio nikad ranije u životu. Na vrhu smo oko pola sata udisali svjež planinski zrak, odmarali se i jeli.

Povratak mi se činio puno teži. Morao sam paziti da nogama već punim žuljeva ne stanem krivo, što je na nizbrdici stalna prijetnja, a bio sam i umoran. Barba Bore i g. Zarić su rekli: »M.Š.T.«, što u prijevodu znači »muči, šuti i trpi«. Trudio sam se pridržavati MŠT-a, ali sam ipak jedva čekao da što prije dođemo do auta.

»Samo je nas troje na planini«, mislio sam, ali na povratku susreli smo pastira koji nas je nudio pićem.

Na rastanku mi je g. Branko Zarić stisnuo ruku, čestitajući mi na ovom velikom podvigу. Opet osjećaj ponosa. Iskreno, ovo mi je bio najteži trening u životu, ali je zadovoljstvo mnogo veće.

Nadam se da će biti još ovakvih planina i ovakvih doživljaja.

Jugozapadna stijena Dinare

foto: Željko Poljak

LEGENDA O ZLATNOJ JAMI NA MOSORU

GORAN GABRIĆ, Split

Na povratku s jednog planinarskog izleta po Mosoru, 16. siječnja 1977. godine, navratih u Gornje Sitno do Ane i Duje Gruice, svojih planinarskih prijatelja i domara na planinarskom domu »Umberto Girometta« na Mosoru. Uz toplu peć i čašu domaćeg vina, potekao je razgovor o vremenu, planinarenju i ostalom. Sjetih se i priupitah Duju je li mu poznat netko od starijih mještana, koji je čuo ili zna legendu o Zlatnoj jami na Mosoru. Bez razmišljanja Duje ustane, kazavši da ide u susjedstvo odakle će dovesti čovjeka od kojeg je više puta slušao priču o Zlatnoj jami.

Nakon 15-ak minuta vratio se u društvu jednog od najstarijih mještana Gornjeg Sitna. Bio je to Ivan Perčić, rođen daleke 1890. godine. Teško 87-godišnje breme i naporan seoski život ostavili su vidljivog traga na tom već pomalo od života umornom starcu. Nakon upoznavanja, dao mi je do znanja da je mnogo proputovao trbuhom za kruhom, pri tom stekao mnogo životnog iskustva, naučio osam svjetskih jezika, i da ne bih slučajno posumnjao, izgovori nekoliko rečenica miješajući »udrobljeno« talijanski, španjolski, engleski, njemački i ruski. Vidjevši ozbiljnost na licu mog sugovornika i naivna lica nekolicine okolnih slušatelja, suzdržao sam se od smijeha i komentara. Shvatio sam brzo da je to osoba koja voli biti u središtu pozornosti, ljuti se ako ga se prekida u govoru i ne želi da mu itko proturječe. Ne baš jasno sastavljenim rečenicama, često nedovršenim, prelazio je s jedne teme na drugu. Vrijeme je odmicalo i ja ga bojažljivo prekinuh, podsjetivši ga na legendu o Zlatnoj jami na Mosoru. Ovog puta bez ljutnje odmah nastavi priču, istim načinom kao do tada, miješajući vrijeme i događaje, često ubacujući po nekoliko stranih riječi kada mu se to učini zgodnim, ne bi li ostavio što jači dojam.

Sastaviti sadržaj legende o Zlatnoj jami, povезujući nepovezane rečenice i misli Ivana Perčića, bilo je veoma teško, no da čujemo i tu priču:

Miško Spajia iz Donjeg Sitna bio je 13 godina zarobljenik u grčkoj vojsci, gdje je služio jednom kapetanu. Tom prilikom došao je u posjed

male knjižice u kojoj se govori o blagu što se nalazi u Zlatnoj jami na Mosoru. Po povratku iz grčkog zarobljeništva u Donje Sitno, Miško Spajia je razglasio priču o blagu iz Zlatne jame na Mosoru. Pričao je da se 60 paši duboko u jami nalazi zlatna kvočka i dvanaest pilića. Blago je u jamu sklonjeno i zasuto kada su Avari imali srušiti Solin. Koliko je tu bilo blaga, kad cijela Dalmacija ne bi imala kiše tri godine mogla bi se hraniti. Seljaci su posvuda po Mosoru tražili gdje bi se mogla nalaziti ta jama. Obišli su čitav Mosor i došli na jednu čuku u blizini sadašnjeg planinarskog doma, te vidjeli da je to mjesto za kojim su tragali. S ulaza u jamu su se trebala vidjeti dva lancuna mora, jedna voda što ide prema Omišu, jedna koja ide u Srinjine i pada u Strožanac. Po nekim pričama, ispod jame prolazi i rijeka Žrnovnica.

Seljaci su se dali na posao i s alatom iskopali 15 paši duboko. Glavar iz Gornjeg Sitna bio je neki Ugrin. On je išao prema Splitu i naišao na suca iz Splita koji je dolazio da sprječi daljnje kopanje jame. Brat od glavara i mjesni pop su prevarili suca, rekavši mu da u jamu bacaju snijeg i da ga kasnije prodaju kao led u Splitu. Kasnije su seljaci od kopanja odustali, a navodno je prof. Umberto Girometta prilikom vađenja daždevnjaka iz jame, u njoj naišao na stare konope premazane katranom.

Tog nedjeljnog predvečerja, od mog sugovornika nije bilo moguće izvući ništa više o Zlatnoj jami jer su njemu bile mnogo zanimljivije druge, a meni nevažne teme. Kako se bližilo vrijeme polaska mog autobusa za Split, zahvalio sam se Ivanu Perčiću na razgovoru, oprostio od Ane i Duje Gruica i krenuo do autobusne postaje.

Zlatna jama nalazi se 5 minuta zapadno od planinarskog doma »Umberto Girometta« na Mosoru. Duboka je 14 metara i nema sigastih ukrasa. Posjetitelj se može spustiti s južne strane bez opreme, uz malo opreza. Sa sjeverne strane je prevjesna vertikala od 10-ak metara, kojom se speleolozi HPD »Mosor« koriste kao vježbalištem za speleološke škole. Ovu legendu o Zlatnoj jami čuo sam i zabilježio prije 25 godina.

LEGENDE O DIVOVIMA

Na rubu legendi i priča (X)

prof. KRUNOSLAV MILAS, Zagreb

Biti će još prilika govoriti o vilama. Ali, nakon tri članka o njima osjećam da treba reći poneku i o drugim bićima koja, prema legendama nastanjuju, ili su nastanjivala naše planine. Ovoga ćemo puta upoznati one koji ne samo da su živjeli, nego koji su i stvorili mnoge naše planine. Radi se, dakako, o divovima.

Jeste li znali da postoji više vrsta divova? Oni o kojima mi danas slušamo priče tek su posljednji, čak prilično nizak izdanak onih prvih, pravih divova. No, pođimo redom.

Kako nam pripovijeda staroslavenska mitologija, nekada su davno, pored bogova, koji su živjeli na nebu, na zemlji postojali i divovi. Bili su izuzetno veliki i snažni. Snaga im bijaše gotovo kao ona u bogova. Ali, imali su i niz mana: bijahu uglavnom nezgrapni i vrlo ružna izgleda. Karakterom divovi bijahu svađalice i prznice, a k tome i veliki izjelice i ispičture. Svaka njihova proslava završavala je pijankom, ružnim ponasanjem i tučnjavama. Govorim o divovima, ne o ljudima, dakako. Za našu je priču posebno važno što su naročito mrzili sve božje i ljudske zakone, sve što je lijepo i dobro. Zato i nije bilo problema bogu Crnobogu da ih podgovori na pobunu. A tko je taj, upitati će netko? Biti će prilike i o njemu reći koju, ali za sada dovoljno je da znamo da je to jedan od sinova vrhovnog boga Svaruna komu je dato da vlada podzemljem (kao što je Perunu dato da vlada nebom i zemljom), a on tom božjom odlukom i nije baš bio zadovoljan. I eto, taj je i takav Crnobog podgovorio divove da se pobune protiv vrhovnog boga i da unište sve dobro na zemlji i na nebu.

Povod sukobu bila je želja divova da imaju neograničenu slobodu, da mogu bančiti, razbijati, uništavati, rušiti i paliti koliko želete. Željeli su, dakle, umjesto poretku uvesti kaos, umjesto svjetla tamu. Tako započće pobuna. Divovi nisu baš bili od neke pameti, ali to su nadoknađivali ogromnom snagom i smjelošću. Borba su započeli bacanjem kamenja prema nebesima, a bogovi

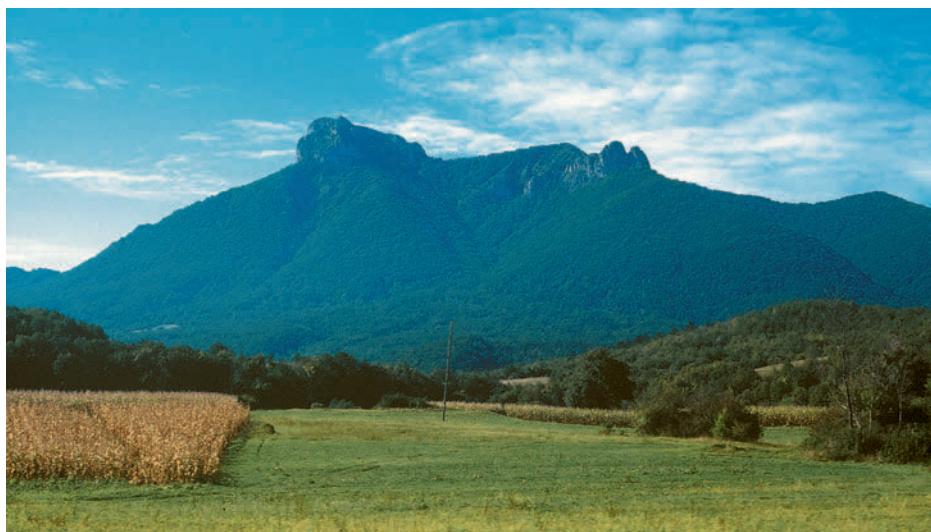
su imao odgovarali nebeskim strijelama. U očajničkom pokušaju da dostignu nebo sagradili su živi toranj popevši se jedni drugima na ramena kako bi dosegli nebo i bili što ravnopravniji bogovima. Zemlja se u toj borbi tresla neprestano kao da je zemljotres.

Tijekom borbe divovi uvidješe svoju nemoć i počeše se osvećivati zemlji i slabim ljudima; rušili su planine, ubijali stoku, palili šume. Zapaljena su stabla zatim kao goruća kopљa bacali u nebo. Zapalili su cijelu zemlju, tako da je morao intervenirati i bog Vodan, jedan od trojice božje braće, gospodar voda, mora i rijeka, koji je velikim poplavama uspio sprječiti da ipak sva zemlja ne izgori. Usput je i podavio potopom cijeli niz divova.

Možda se sada već netko pita kakve to uopće veze ima s planinama. Ima, itekako. Pobjeđene divove koje Vodan nije potopio, njegov je otac, inače vrhovni bog Svarun za kaznu skamenio i pretvorio u - planine! Nekoliko je takvih divova i u ovim krajevima pretvoreno u planine; okamenjeni su divovi Klek, Snježnik, Orjen. Na mjestu gdje ih je Svarun zatekao stoje i danas i uzdižu se kao goli kameni vrhunci prema nebu! Eto gdje su korijeni vjerovanja da je naš Klek (a i izgledom nalikuje!) okamenjeni div koji spava. Div kojega su neki kasniji doseljenici pretvorili u svoga kraljevića Marka!

Legenda često spominje i detalje tih borbi. Tako je Perun svojom munjevitom strijelom pogodio diva Kleka u njegovu desnu žilu, iz koje i danas teče voda. Vjerujem da pogađate: ta žila okamenjenog Kleka danas je rijeka Dobra!

Divovi su, dakle, hametice pobijeđeni, ali naša priča nije gotova. Jedan se div ipak spasio: bio je to Krak. Uspio se spasiti jer je, kako mu i ime govori, imao dugačke noge - krakove, a tijekom bijega svojim ga je plaštem sakrila i božanska Diva noći. Sažalila se na njega, ali je kasnije ona sama od boga kažnjena time da noću ne spava i da ljudima donosi umor i san.

Klek - usnuli div

foto: Alan Čaplar

Sa divom Krakom prestaje priča o pretpotpornim i počinje ona o kasnijim divovima. Izgleda, naime, da Kraka nije Diva Noći samo sakrila, jer se iz tog sakrivanja rodilo novo divovsko pokoljenje! Novi divovi bijahu manji, ne više toliko zločesti i, što je posebno važno, prilično skloni ljudima. Krak, iako se i sam borio protiv bogova i ljudi, bijaše mnogo skloniji ljudima od njegovih potopljenih i okamenjenih rođaka. Legenda govori da je jednom čak ubio zmaja kako bi spasio ljudski rod. Zato ga ljudi nisu zaboravili, pa i danas živi u nekim slavenskim toponimima. Po njemu je grad Krakov dobio ime, po njemu je nazvan planinski lanac Krkonoše, po njemu je i naš Krk dobio ime...

Ali, vratimo se novom pokoljenju divova. Iako snažni, oholi i ne odviše pametni, bili su uviјek spremni pomoći ljudima. Predaja govori i o njihovoj veličini: ljudi su im bili jedva do koljena. Srodili su se s njima i selili zajedno iz stare slavenske postojbine ovamo na jug. Ovdje su živjeli na osamljenim mjestima u našim planinama. Na prostoru Žumberka, Samoborskog gorja i Gorskog kotara ostali su zapamćeni kao Hajdi (briješ Hajdovčak, Hajdova hiža itd.). Živjeli su u šumama i šiljama koje su često i sami kopali.

Budući su bili pametniji, ljudi su ih često iskorištavali i bili čak nasilni i nepravedni prema njima. Sjetite se samo jednoga, svakako najpoznatijeg diva kod nas, Velog Jože i što je on sve

zbog ljudi propatio! A tu su još Regoč i mnogi drugi...

Pred ljudima koji su se sve više širili i množili Hajdi se povlače dublje u šume i planine. Svoju su zemlju ogradivali kamenjem pa su tako nastale velike kamene ograde (gromače) svuda po Hrvatskoj. Kako čitamo u »Vodiču kroz Planinarski križni put« (»Kapele samoborske«) legende govore da su Hajdi sagradili i najstariju kapelicu u Samoborskem kraju, onu sv. Križa u Otruševcu. Zna se i da im za njeno podizanje nije trebala skela, već su je zidali onako, »s nogu«!

Kako su nestali? I ovdje su legende vrlo zanimljive. Dr. Nikola Sučić (»Hrvatska narodna mitologija«) govori da se od tih, poslijepotpornih divova razvilo čak devet stotina plemenskih zadruga! Iz njih je, pazite dobro, iznikao i rod naroda od sedam plemena, kojeg su petoro braće i dvije sestre doveli u ove naše krajeve! Dakle, mi Hrvati, direktni smo potomci divova! Predaja govori da su posljednji divovi umrli sretni kad su dočekali da se naš rod naseli konačno na ovim našim prostorima!

Eto, toliko o divovima. Od njih je danas ostala tek uspomena u pojedinim nazivima planina, šilja i stijena. A mene ponekad muči pitanje: koju smo od karakternih osobina divova (ako smo im zaista potomci) naslijedili? Biti će dobro ako su to samo dobronamjernost i prostodušnost. A što ako je koja druga!?

NA TRAGU STAROG »PLANINARSKOG LISTA«

Iz povijesti naše planinarske publicistike

dr. SREĆKO BOŽIČEVIĆ, Zagreb

Knjiga »Hrvatsko planinarstvo« Željka Poljaka i Vladimira Blaškovića sa suradnicima iz 1975. godine tiskana na 384 stranica povodom stote obljetnice postojanja naše planinarske organizacije, kapitalno je djelo za proučavanje planinarske povijesti na prostoru Hrvatske, ali i ostalim dijelovima tadašnje Jugoslavije. U 12 poglavlja obrađeno je sve što su autori tada znali o pojedinim detaljima iz protekla stoljetna razdoblja, prikupivši zaista mnoštvo vrijednih podataka. Tada uočene pogreške, omaške ili propusti dopunjeni su na zadnjoj stranici i tako osigurali bolju vjerodostojnost nekih manjih previda.

Sređujući fotografsku i literarnu ostavštinu planinara Vladimira Horvata naišao sam uz brojne primjerke planinarskih časopisa i knjiga i na primjerke »Planinarskog lista« iz 1928. godine. Da saznam što više o tom listu posegnuo sam za gore navedenom knjigom i otkrio nekoliko netočnosti, koje su ipak bitne za našu planinarsku publicistiku zbog brojnih priloga u ovom listu, odnosno članaka, koji su izašli u svega osam tiskanih brojeva. No vidljivo je da je izdavač namjeravao izdavati list mnogo duže i, osim Hrvatske, zainteresirati planinare u tadašnjoj Bosni i Hercegovini te Sloveniji.

Na 317. stranici »Hrvatskog planinarstva« navedeno je da je urednik »Planinarskog lista« bio Vladimir Horvat - što nije točno, bar se to iz časopisa ne vidi. Horvat je vjerojatno pomagao izdavaču, jer je u to vrijeme radio u redakciji »Jutarnjeg lista« i »Novostima« u Masarykovoj ulici (zgrada u kojoj je danas »Školska knjiga«) što se vidi i prema slici (iako nepotpisanoj) na naslovnoj stranici 8. broja »lista« s njegovim motivom »Sige u obliku lipe« - špilja Vrlovka, kao i po

crtežima naslovnice prva tri broja, koje je prema jednom kazivanju Vladimira Horvata crtao njegov redakcijski znanac. Iz impresuma na zadnjoj stranici svakog broja vidi se da je odgovorni urednik Bela Berger, Zagreb; izdavač i vlasnik: Jugo-Genius nakladni zavod, Zagreb, a tiskala ga je štamparija »Gaj« Lj. Filipančića u Martićevoj 2. Navedeno je da list izlazi svakog petka i da mu je pretplata 25 Din (starojugoslavenskih). Uredništvo i uprava bila je na Zrinskom trgu 10.

Bio je to »planinarski časopis i časopis za turistiku« (na spomenutoj str. 317. pogrešno se na-

nama nepoznatih razloga. Zanimljiv je i članak »Avanturistička noć na Plitvicama« potpisani s inicijalima M. H., a Horvatovom rukom olovkom je dopisano: Marija Horvat. To je druga Horvatova sestra, koja je nekoliko godina poslije stradala u prometnoj nesreći. Ona u članku svog brata Vladu spominje samo s inicijalom V., dok ispod članka iza stavljene zvjezdice piše: iz HPD »Runolist«.

U zadnjem izdanom broju je članak »Zapisci iz prošlosti planinarstva u Hrvatskom primorju i

Dalmaciji« nepoznata autora, a članak je ilustiran s dvije slike iz Dubrovnika od kojih je jedna potpisana s »foto Griesbach«. Netko od današnjih planinara s tog područja mogao bi se pozabaviti u tom članku navedenim podacima.

Kako ove nađene primjerke »Planinarskog lista« ostavljam na poklon knjižnici Hrvatskog planinarskog saveza, nadam se da će netko od čitatelja u objavljenim brojevima naći još koju zanimljivost i o njoj nas jednom izvijestiti...

PRIJE STOTINU GODINA: »ČETRNAEST DANA NA VELEBITU«

Godine 1902. poduzela su dva vodeća člana riječkog Cluba Alpino Fiumano (CAF), predsjednik Giuseppe (Josip) Wanka i tajnik Guido Depoli, veliko istraživačko putovanje po Velebitu. O njemu je Wanka izvjestio na njemačkom jeziku pod naslovom »Vierzehn Tage in Velebit« u bečkom časopisu *Oesterreichische Touristenzeitung* (br. 22 od 16. studenoga 1902.). Taj opsežni putopis popraćen zanimljivim slikama, a zatim i njegov putopis »Im südlichen Velebit« tiskan 1906. u Njemačkoj (u Alpenzeitungu), pobudio je priličnu pažnju u srednjoj Europi te ponukao brojne znanstvenike i znatiteljike da posjetе Velebit.

Wanka je bio profesor Pomorske vojne akademije u Rijeci i, kako piše u spomenici povodom 40. obljetnice CAF-a (Fiume 1925.), neumoran i pasioniran istraživač. Pohađao je ne samo okolicu Rijeke (Risnjak, Obruč, Učku) nego i centralne Alpe (Ortler, Dolomite). Njegov putni drug Depoli istaknuo se kao prirodoslovac, dugogodišnji tajnik i predsjednik CAF-a, urednik društvenog glasila »Liburnia«, ali i kao zadojen talijanski iridentist (1945. je optirao za Italiju i napustio Rijeku).

Iz njihova opsežnog putopisa, koji je prevela Slavica Nikolić a prijevod nam je ustupio na korištenje predsjednik HPD »Platak« u Rijeci Josip Jurasić, donosimo, zbog ograničenog prostora, samo tri manja odlomka, premda bi današnjim posjetiteljima Velebita bilo zanimljivo znati kako se po Velebitu putovalo prije jednoga stoljeća.

prof. dr. Željko Poljak

7. srpnja. Za silazak u Jablanac izabrali smo vrlo kameniti pješački put, jer je cesta sa više od 30 zavoja 20 km duga, dok smo kroz Bukovu Dragu preko Dundović Poda, Živilih Bunara i Šegotića uštedjeli 9 km. Začuđuje kako domaći prolaze ovim putem: poskakuju od kamena na kamen, muškarac ili žena, te za sat i pol stižu na obalu, dok za uspon trebaju dva sata. Nešto polakše doduše idu kada cijela obitelj s djecom i

konjima seli u ljetno boravište, jer teško natovoreno blago mora vući sve nužne kućne potrepštine. Kod Živilih Bunara stigli smo na obalnu cestu, koja dužinom od 73 km vodi od Senja do Karlobaga. Ona je, kako kaže natpis u blizini Šegotića, građena 1877. godine pod upravom generala baruna Mollinaryja. U Jablanac stigosmo u 10 prije podne i pošto je naš parobrod stiže tek u 4 poslije podne, imali smo dovoljno vremena za

Giuseppe Wanka

oporavak od četverodnevne ture u brdima. Prvo sam posjetio postolara, zatim brijača, ali ih ne bih mogao nikome preporučiti. Kao treće, želio sam se okupati u moru. Općina je za kupanje uredila minijaturnu uvalu pod ruševinom na ulazu u luku, ali je upravo bio sat za dame te sam se morao malo strpjeti. Voda me je tako ushitila da sam poslijepodne još jednom ušao...

Prispjeli smo u veliku kotlinu Struge i do kolibe Dozi stan. Koliba ucrtana u zemljovidu je propala, ali smo zapadnije naišli na jednu kolibu u kojoj su dva mlada Dalmatinca sa svojim još mlađim ženicama vodila idiličan život. Mladići bijahu jedva preko dvadesete, djevojke 18 i 19 godina. Starija je nosila na prsima deset talira Marije Terezije i mnoštvo »cvanciga« kao tobožnju opremu. Na nošnji su se osobito uočavali vezovi, sve ženski ručni radovi privlačnih uzorka, u muškaraca kao i u žena. Boje su doduše kričavo šarene, ali ipak sve djeluje harmonično. Moj interes za te mlade ljude nije bio jednostran, oni su, pak, osobito znatiželjno gledali kroz moj dalekozor...

U Sv. Roku smo prenoćili kod Japunčića; nakon počinka moj se vodič oprostio i vratio u Medak. Nade koje sam polagao u postolara nisu se ispunile (Wanki se raspala cipela - op. Ž. P.).

13. srpnja. Nakon uzaludnog čekanja, morao sam sljedeće jutro s raspadnutom cipelom krenu-

ti prema Obrovcu. Kod kote 566, na cesti između Sv. Roka i Egeljca, otvara se lijep pogled na južni Velebit od Segestina do Crnopca. Na Malom Halanu, stigavši oko podneva, malo sam otočinuo i tada me za 3 Krune poveo kolima seljak koji je upravo kretao za Obrovac; inače bih za 24 km puta morao imati čitavu petu na cipelama. Obližnja granica (Wanka misli na granicu između kraljevina Dalmacije i Hrvatske - op. Ž. P.) označena je kamenom na latinskom natpisu iz 1833. godine; to je također najviša točka ceste (1045 m). Čim smo stupili na dalmatinsko područje, scenarij se promjenio: umjesto tamnih šuma unaokolo samo sterilno kraško zemljишte. Kod kote 972, gdje stoji spomenik nekom poginulom žandaru, prolazimo kroz prolaz u stijenama - Kraljičina vrata. Ovdje nam je pogled prikovan uz divlje stijene Tulove grede, a glavu brda Prag vidi se u punoj ljepoti tek na mjestu gdje cesta skreće prema desno. Dugim serpentinama cesta se spušta na Podprag, žandarmerijsku i cestarsku postaju. Ovdje je lijepo ukrašena crkva, a u blizini dva nadgrobna spomenika kazuju da je 27. svibnja 1851. žandar imenom Franz Fracassa pao u borbi s 22 razbojnika, a žandar Joh. Zagorac se na Silvestrovo 1867. godine smrznuo u olujnoj buri pri službenom obilasku. Kod malo niže smještene cisterne Meki Bunar čeka jedna žena na kola koja ovuda prolaze, da bi za naknadu napojila konje. Kada smo stigli u Obrovac, upravo je večernje sunce obasjavalo grad na Zrmanji.

Guido Depoli

PLANINARSKI KALENDAR ZA 2003. GODINU

GODINA 2003.

PROSINAC
DECEMBER

PONEDJELJAK	UTORKA	STROGA REKOMENDACIJA	ČETVRTAK	Petak	SUŠTOČNI SLOVAK	VIKEND
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

SLUŽBENO 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
ZAHVET 26 27 28 29 30 31

HRVATSKI PLANINARSKI SAVOZ

za smršavje i vještine u planinama i na moru

EKOLOPSKI GLASNIK

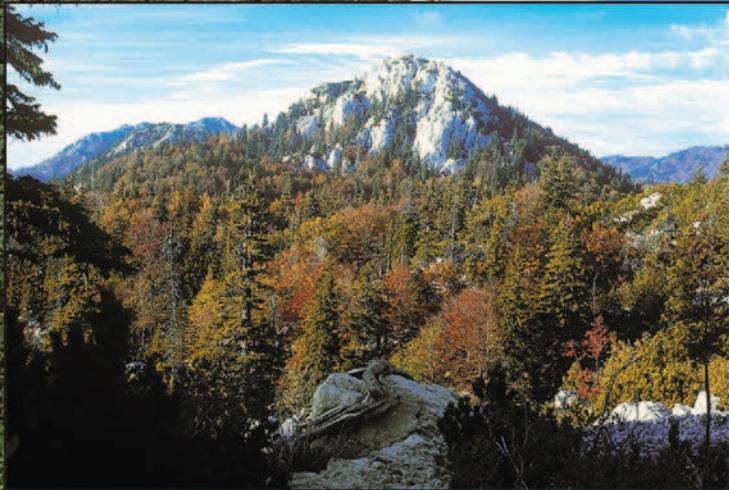
ECOLOGICAL NEWSLETTER
za ekološke vještine i smršavje u planinama i na moru

Od listopada ove godine u prodaji je planinarski kalendar za 2003. godinu pod naslovom »Hrvatski gorski biser«. Uz uobičajene elemente, taj kalendar sadrži 13 atraktivnih slika iz hrvatskih planina, jednu poster-sliku (Dabarski kukovi sa Baćić kuka), te 12 manjih slika. Na zadnjoj stranici je adresar svih planinarskih društava i klubova udruženih u Hrvatski planinarski savez.

Format kalendarja je 45x30 cm. Toj veličini prilagođena je i tvrda kuverta za slanje naručiteljima, što će omogućiti da kalendari neoštećeni stignu do naručitelja. Kada se stavi na zid, stranica svakog mjeseca je veličine 45x60 cm.

Cijena kalendarja je 35 kuna. Za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava potom odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje određeni kalendar, a HPS društvu potom šalje račun). Kalendare mogu pojedinci i planinarska društva (posebno ona zagrebačka i iz bliže okolice) osobno podići u Uredu HPS, a ostalima se šalje poštom uz pridodane poštanske troškove.

Ako želite naručiti kalendar, obratite se na:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

tel/fax. 01/48-24-142, tel. 01/48-23-624, e-mail: hps@zg.tel.hr

NA BRAČU

- OLTARI U ŠPILJAMA I ŠPILJE U OLTARIMA

VLADO BOŽIĆ, Zagreb

Otok Brač obiluje raznim speleološkim zanimljivostima, među ostalim i špiljama u kojima su sagrađeni oltari, ali i oltari u crkvama i kapelicama u kojima su prikazane špilje.

U više špilja u Hrvatskoj, na kopnu i na otocima, sagrađeni su oltari za obavljanje bogoslužja. Takvih špilja (malih špilja i polušpilja) ima i na otoku Braču. U nekima se bogoslužje obavljalo još prije više stoljeća, kao npr. u samostanima sagrađenim u špiljama poput Zmajeve špilje, samostanu Blaca (samostan je sagrađen oko ulaza u špilju Ljubitovicu) i u prošlom stoljeću porušenom samostanu Dračeva luka, svi na južnoj strani otoka, pokraj Murvica zapadno od Bola. Zmajeva špilja, kao monaško-pustinjačko obitavalište davno je napušteno, ali i danas tamo stoje ruševine kapelice u kojoj je oltar bio posvećen Blaženoj Djevici Mariji. U samostanu Blaci bogoslužje se danas obavlja u crkvi sagrađenoj izvan špilje, a od samostana Dračeva luka (sagrađenog uz malu špilju) danas stoje samo ruševine, pa bogoslužja nema.

U špilji Lučići kraj Sumartina bogoslužje se obavlja svake treće nedjelje u rujnu (počev od 1945. godine). U toj maloj špilji za vrijeme Drugog svjetskog rata, u vrijeme talijanske okupacije otoka, skrivali su se žene i djeca iz obližnjeg Sumartina. Iz zahvalnosti što ih talijanski vojnici nisu otkrili, mještani su nakon rata uredili okolicu špilje i u špilji sagradili oltar posvećen Blaženoj Djevici Mariji. Tijekom cijele godine uz oltar uvijek ima svježeg cvijeća, a posebno je oltar ukrašen za vrijeme bogoslužja.

Špilja se nalazi sjeverno od Sumartina, u uvali Jezero. Ulaz u špilju danas se nalazi uz pješački put od Sumartina do uvale, ograđen kamenim zidom s drvenim vratima. Za vrijeme rata ulaz je bio malen i dobro maskiran. Poslije rata ulaz je proširen i sada se nalazi svega pet metara od puta. Danje svjetlo osvjetljava malu špiljsku dvoranu u čijoj je sredini sagrađen oltar (slika 1).

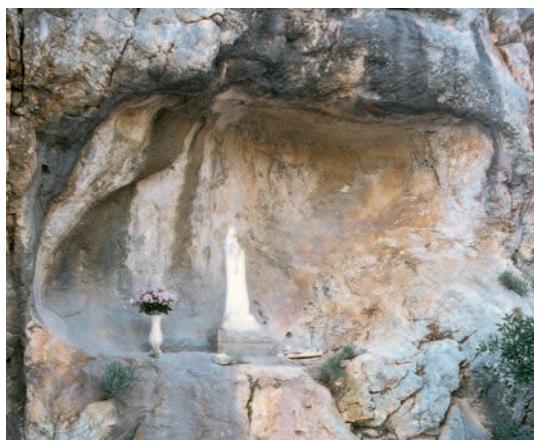
Slika 1. Oltar Blažene Djevice Marije u špilji Lučići kod Sumartina

foto: Vlado Božić

Malah kapelica s kipovima svetaca ima na otoku nekoliko. Neke se kapelice nalaze u prirodnim udubljenjima stijena (malim polušpiljama), kao npr. u uvali Kadonji ispod Selaca, uz cestu ispred mehaničarske radione pilane kamena Jadrankamen (slika 2).

No, možda su zanimljivije špilje prikazane u oltarima, kojih na Braču ima nekoliko.

Dva su oltara na Braču posvećena sv. Jeronimu, svecu koji je dio života proveo u špilji. Hieronimus Sophronius Eusebius pravo je ime sv. Jeronima, rođenog 360. godine u rimskom naselju Stridonu u provinciji Dalmaciji. Nakon školovanja u Rimu i Aquileji zaredio se i dio života najprije proveo pustinjački negdje u Dalmaciji

Slika 2. Kip Blažene Djevice Marije u polušpilji u uvali Radonji kod Selaca foto: Vlado Božić

(na poluotoku Marjanu kod Splita jedna se zazidana špilja naziva njegovim imenom, iako nema sigurnih dokaza da je baš sv. Jeronim živio u njoj), a onda pustinjački život nastavio u drugim zemljama i završio u Palestini. Veći dio života posvetio je pisanju (prvi je preveo Bibliju s hebrejskog na latinski), a za svoj boravak izabrao je jednu špilju u Betlehemu, nedaleko od špilje u koji se rodio Isus Krist i u njoj 419. ili 420 godine umro. Zbog svojih zasluga za razvoj kršćanstva, poslije je proglašen svetim.

Jedan se oltar posvećen sv. Jeronimu nalazi u Pučišćima, u župnoj crkvi sv. Jeronima. Glavni oltar, koji prikazuje sv. Jeronima u špilji, izradio je 1578. Franjo Čiočić. Oltar je izrađen od drva, pa je špilja prikazana drvenim rezbarijama.

Slika 3. Reljef sv. Jeronima u crkvi sv. Ante Opata u Pražnicama foto: Vlado Božić

Mnogo ljepši prikaz sv. Jeronima u špilji nalazi se u Pražnicama u župnoj crkvi sv. Ante Opata u bočnom (desnom) oltaru. To je reljef isklesan 1400. godine u bračkom kamenu, a prikazuje sv. Jeronima u njegovom dugogodišnjem obitavalištu - u špilji (slika 3).

Na otoku Braču nalazi se i kapelica Majke Božje Lurdske, posvećena Blaženoj Djevici Mariji u spomen na njen prikazanje 1858. godine pastirici Bernadete Soubirous u špilji Massa Bielle u Lourdu u Francuskoj (podno Pirineja). Na ulazu u Pučišća, nedaleko od križanja cesta Pučišća - Pražnice - Postire, sagrađena je kapelica s oltarom (kameni reljef) koji prikazuje Blaženu Djevicu Mariju u špilji (slika 4).

Govori se da je otok Brač otok zmajeva, i to ne bez razloga. Osim već spomenute Zmajeve

Slika 4. Reljef Majke Božje Lurdske u ulazu u Pučišća foto: Vlado Božić

špilje iznad Murvica, u kojoj je isklesan reljef zmaja, zmajeva ima i drugdje. Istočno od Nerežića jedno brdo i kamenolom zovu se Dragonjik (dragon = zmaj), a zmajeva ima i u nekim kapelicama u kojima je prikazano kako se sv. Juraj ili sv. Mihovil bori sa zmajem. Na kamenim reljefima na kojima je prikazan sv. Juraj vidi se da zmaj izlazi iz špilje. Zmajeva, kao mitoloških bića koja žive u špiljama, ima gotovo u svim religijama, a »Zmajevih špilja« u svim zemljama u kojima ima špilja. Sveti Juraj je također povijesna osoba. Rođen je u Kapadokiji, a živio je koncem 3. i početkom 4. st. Bio je tribun u Dioklecijanovoj vojsci, ali je proganjan zbog širenja kršćanstva i

mučen u Palestini (svetim je proglašen poslije). Bio je simbol viteštva i zaštitnik vitezova ratnika, jer se borio protiv svih zala, pa ga se od 12. stoljeću, prikazuje kako se bori sa zmajem, tim simbolom zla.

Na Braču su naročito lijepi reljefi sv. Jurja u kapelicama sjeveroistočno od Nerežišća (na brdu Sv. Juraj), na brdu Bračetu zapadno od Pučišća i uz cestu sjeverno od Gornjeg Humca. Sve te reljefe isklesao je u drugoj polovici 16. stoljeća brački kipar Nikola Lozanić. Najljepši od svih je onaj na brdu Sv. Juraj kod Nerežišća (slika 5).

Posjetiteljima otoka Brača pruža se, eto, prilika da se posjećujući lijepe bračke crkve i kapelice upoznaju i s ovim područjem speleologije.

Slika 5. Reljef sv. Jurja u kapelici kod Nerežišća
foto: Vlado Božić

REŠPETARNICA KRAJ SLAVETIĆA

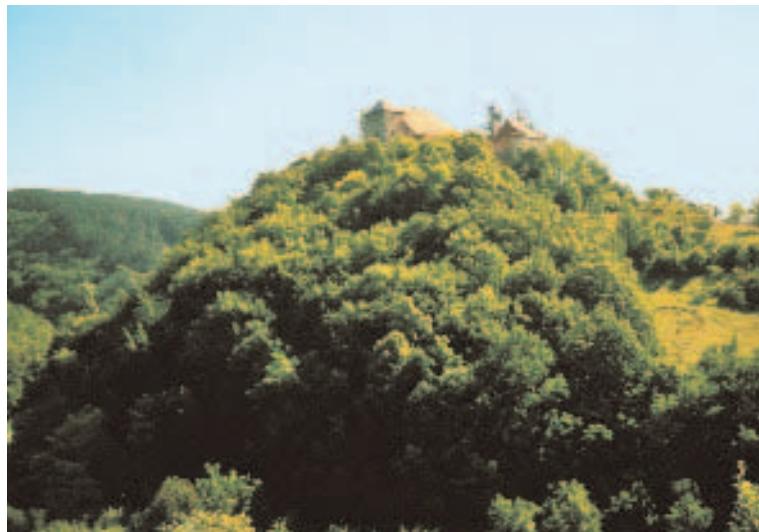
VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

Između dva svjetska rata Središnjica HPD-a povremeno je organizirala za svoje članove skupne izlete u Žumberak. Nije se išlo samo do vrha Svetе Gere i Stojdrage, već i na Slavetičku goru, na Glavice. Do sela Slavetića, polaznog mjesta za Glavice, pješačilo se tada od kolodvora u Jastre-

barskom preko Črnilovca i Petrovine. Moglo se i zaprežnim kolima - za 4 osobe to je stajalo 8 kruna. Planinari su se odmarali i u nuždi bi prešpavali na sjeniku u Slavetiću kraj gostionice »Horvat« (danas više ne postoji).

Sjeverno od Jastrebarskog i uz rubno područje jugoistočnog dijela Žumberačke gore prostire se Slavetička gora. Njezin najviši vrh je Rešpetarnica (747 m), a nalazi se na brdu Glavice. U podnožju brda je selo Slavetić, poznato po istoimenom drevnom gradu obitelji Oršić; 8 km je udaljeno od Jastrebarskog. Pored starog drvenog župnog dvora stoji iz daleka vidljiva župna crkva sv. Antuna Pustinjaka.

Slavetić se kao posjed prvi put spominje u jednoj listini iz 1242. godine. Od tada je promijenio mnoge vlasnike. Kralj Matija Korvin po-

Slikoviti dvorac u Slavetiću

foto: Vladimir Jagarić

klanja ga 1487. obitelji Oršića. Stari grad Slavetić (okolno ga stanovništvo naziva Oršićev dvorac) jedan je od rijetkih feudalnih gradova u Hrvatskoj koji je još u dobrom stanju. Zapisи ne govore o tome kada je počela njegova izgradnja. Sadašnji je izgled dobio u 18. st., ali je mnogo stariji jer u njegovim zidinama ima još sačuvanih gotičkih i renesansnih građevnih elemenata. Nakon smrti grofa Juraja Oršića, njegova supruga, baronica Vilma Hiller prodaje Slavetić 1869. godine hrvatskom banu, barunu Levinu Rauchu. Grad je naslijedio njegov sin, dr. Geza Rauch, ali su ga poslije natrag preuzezeli Oršići. Danas je zatvoren, u njemu je smješten dio arhivske građe Državnog arhiva Hrvatske.

Do Glavica, odnosno do sela Tihočaja, označena je planinarska staza prve dionice Planinarskog puta Žumberkom (Slavetić - Tihočaj 1:30 - 2 h). Nekih 200 m sjeverno od središta sela odvaja se s ceste kolski put kojim se užbrdo stiže na predjel Grmade. Položenim šumskim putem, s vidićima na Japetić i Plešivcu, te blagim usponom kroz šumu dolazi se do livade i preko nje strmo na južni vršić valovite travnate visoravni brda Glavice. Brdo je dobito ime po dvije »glavice«, dva vršića. S južnog vršića (745 m) izvanredan je vidik na Samoborsko gorje, Jastrebarsko prigorje

te na srednje i zapadne predjele Žumberka. Na ovom je mjestu još pedesetih godina 20. stoljeća stajala mala drvena piramida, slična lovačkoj čeki, priča Nikola Fratrić iz susjednog sela Tihočaja (vjerojatno je to bila trigonometrijska oznaka).

Preko uvalice stiže se na istočni vršić, na najviši vrh Slavetičke gore, Rešpetarnicu (neki govore Rešpeternicu). Rešpetarnica je samo dva metra viša od južnog vršića, znači visina joj je 747 m. Na starim vojnim kartama (*Generalstab-*

karte) brdo iznad Slavetića označeno je toponimom Glavica Vršica. Dragutin Hirc (1853 - 1921) naziva brdo i vrh Velika Glavica, dok dr. Ivan Krajač (1877 - 1945) i stanovništvo susjednog sela Goljaka brdo i vrh nazivaju jednim imenom Glavice. Na najnovijoj zemljopisnoj karti brdo je označeno toponimom Glavice, a vrh nazivom Rešpetarnica (Žumberačko i Samoborsko gorje, Marcon, Zagreb 1996.). I to je najpravilnije.

Jaroslav Babić u svom opisu izleta na »Glavicu Vršicu«, objavljenom u HP br. 1-2, 1907. godine, hvali presvjetlog gospodina baruna Raucha koji je planinarima poklonio zemljište za gradnju doma (za Babića je »Glavica Vršica« treći glavni vrh u Samoborskem gorju - prvi je iznad Poljanice, a drugi je Japetić.) Poduzeti su koraci da se to zemljište gruntovno uknjiži u vlasništvo HPD-a, piše u HP br. 6, 1925.

Rešpetarnica

foto: Vladimir Jagarić

Izgleda da ništa nije učinjeno, jer je još i danas u »Katastralnom zemljištu« općine Jastrebarsko upisan kao vlasnik čestice na Ravnicama davno umrli barun dr. Geza Rauch.

Središnjica HPD-a vjerojatno je odustala od gradnje, jer je ustanovila da se na Ravnicama nalazilo staro groblje (još se i danas primjećuju pojedini grobni humci, u planu su arheološka istraživanja).

Kuće u najstarijem dijelu Slavetića

foto: Vladimir Jagarić

S Glavice u smjeru sjevera lijepo se vidi travnati Zečak (797 m), a podno njegovih južnih padina naziru se krovovi sela Višoševića. Vide se i žumberački zaseoci Stiči i Stakići.

Prošećimo do obližnjega starog žumberačkog sela Tihočaja (727 m), 20 min s Glavice kolskim putem pored brda Bukulja (777 m). U selu je šezdesetih godina 20. stoljeća živjelo sedamdesetak žitelja, dok danas žive svega tri osobe. U dvořištu napuštene kuće Katovčić - Fratić, na boru je smještena kutija s kontrolnim žigom Planinarskog puta Žumberkom. U blizini sela je izvor ledeno hladne i pitke vode, koji Tihočani zovu neobičnim imenom - Koprivnica. Tako zovu i livade u blizini izvora. Ovi predjeli su granično područje Jastrebarske i Samoborske općine. Tako Tihočaj pripada Jastrebarskoj, a Višoševići Samoborskoj općini. Do Tihočaja se može i makadamskom cestom (vrlo lošom) od Bukovca Svetojanskog, oko 10 km. »Posjekli su nam šume, da su nam bar od prodaje tih drva uredili putove«, žale se Tihočajci i Višoševeci.

Istočno od Tihočaja izvor je potoka koji teče 4 km dugačkim jarkom Stiske prema selu Hrašću.

Tihočaj

foto: Vladimir Jagarić

Nekada se jarkom moglo prolaziti kolskim putem, danas je mjestimice teže prolazan zbog gustog raslinja. Na nekim mjestima jarka sa strane su glatke stijene, a na nekim se jarak tako sužava (»stiska se«) da izgleda kao kanjon. Stiske privlače divljinom i tajnovitošću; trebalo bi ih pobliže ispitati - možda bi mogle postati atraktivna planinarska staza.

Oni koji žele nastaviti put mogu produžiti označenim planinarskim stazama od Višoševića do Svetojanskih Toplica (2 h), do Žitnice preko doline Drage (»Višoševićev mlin«) i Grabarka (oko 2:30 h), a mogu do Žitnice i od vrha Zečaka preko Pavkovića i Dragonoša (2:30 h). Zanimljiv je planinarski put od Tihočaja do Pećna i dalje pored slapa Brisala do Medven Drage (3 sata hoda).

Prekrasan je taj slavetički kraj... šteta da je prostorno izoliran i zbog loših prometnih veza planinarski zapostavljen. Možda će jednog dana, nedjeljom i u dane blagdana, proraditi autobusna linija za Slavetić - žarko to žele vikendaši, okolo stanovništvo i planinari.

NOVA OBILAZNICA

- OD IDEJE DO OSTVARENJA

Prijedlozi za one koji žele pokrenuti novu obilaznicu

ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

Brojna planinarska društva markiraju planinarske puteve, grade nova skloništa, kuće, domove, piramide, a neka žele imati i svoju obilaznicu. Nema sumnje, planinarskom društvu je lakše sagraditi dobrovoljnim radom planinarsku kuću, ako su planinari stekli potrebna iskustva na gradnji svojih obiteljskih kuća. Poneki planinari su obišli više planinarskih obilaznica i misle da je lako otvoriti novu obilaznicu, samo treba dovoljno sredstava za tiskanje dnevnika i izradu znaka, dok boja za markiranje i nije neki veći trošak. Vrijedi zato spomenuti nekoliko prijedloga i savjeta, jer pokretanje nove planinarske obilaznice zahtijeva složeniji i stručniji pristup.

Novu obilaznicu obično potakne neki istaknuti planinar u društvu ili manja skupina planinara. Od ideje do otvaranja nove obilaznice treba najmanje pola godine rada. Iako svatko zasigurno već ima neka iskustva s obilaznicama, prije svega potrebno je obići obližnje obilaznice i proučiti njihove dnevниke.

Za početak, valja razlučiti nekoliko tipova planinarskih obilaznica, jer svaka ima neke svoje zakonitosti, neke svoje prednosti i neke nedostatke. Nova planinarska obilaznica može biti:

- **Linijska obilaznica.** Ima zadanu trasu na kojoj su kontrolne točke. Primjer: Velebitski planinarski put.
- **Kružna obilaznica.** Ako trasa vodi kružno, a početak i završetak su na istom mjestu, govorimo o kružnoj obilaznici. Primjer takve obilaznice je Kružni planinarski put »Kroz Samoborsko gorje».
- **Točkasta obilaznica** ima samo kontrolne točke, a za prilaz se koriste postojeći markirani putovi s raznih strana. Točkaste obilaznice možemo podijeliti na one s određenim kontrolnim točkama i one u kojima obilaznik

sam izabire KT, a dnevnik ima prazne kućice, bez naziva KT. Primjer za prve je planinarska obilaznica »Hrvatske planinarske kuće« (KT planinarski domovi, kuće i skloništa), a primjer za druge »Jubilarnih 35 vrhova HPD Pliva« (treba obići bilo kojih 20 vrhova do 1000 m nadmorske visine, 10 do 1500 i 5 preko 1500 metara).

Obilaznice s posebnim pravilima. Primjer je »Četiri godišnja doba na Kamenim svatovima«; samo je jedna KT, ali je treba obići četiri puta u godini.

Nova obilaznica ne smije imati zajedničku trasu i kontrolne točke s nekom drugom lokalnom obilaznicom, a ako se zajednička trasa ne može izbjegći, mora biti što kraća, a broj zajedničkih KT što manji. Bolje rješenje je ako se trase samo križaju, a najbolje je da su odvojene.

Trasa može voditi po postojećim markiranim putovima, dok neke dionice treba prvi puta označiti. Ako je obilaznica višednevna, nakon svake dnevne etape obilazniku mora biti ponuđena mogućnost noćenja.

I još nešto važno! Trasa obilaznice može voditi po markiranom putu koji održavaju markacisti iz drugog društva. Zato je potrebno razgovarati s društvom koje takav put održava i dobiti njegovu suglasnost. Isto vrijedi i za planinarske kuće, kojima upravlja drugo planinarsko društvo.

Na izabranoj trasi treba odrediti kontrolne točke. Dio kontrolnih točaka treba postaviti na mjestima koja su dostupna samo pješice, kako bi se zapriječilo nesavjesne obilaznike koji KT žele obilaziti samo automobilom. Najpogodniji razmak između dviju KT je teško odrediti, on ovisi o prilikama na terenu. Najmanji razmak je obično 30 minuta, ali može biti i kraći, a najveći dva sata. Naziv KT mora odgovarati lokaciji.

Npr. ako je kontrolna točka vrh, žig mora biti na vrhu, a ne u domu ili skloništu.

Treba odrediti kako će obilaznik dokazati obilazak KT - žigom, fotografijom, obilaskom uz pratnju vodiča ili na neki drugi način.

Obilaznice točkastog tipa nemaju zadanu trašu, nego samo KT, a to su najčešće vrhovi na određenom području. Kako bi obilaznica bila zanimljiva i svrhovita, potrebno je kao KT uvrstiti vrhove i druge prirodne znamenitosti koje su manje poznate planinarskoj javnosti.

Najlakše je izraditi dnevnik s praznim kućicama i odrediti da obilaznik treba obići npr. 30 vrhova na hrvatskim ili stranim planinama, po svom izboru. Takve obilaznice su »kabinetetskog« tipa, jer planinarsko društvo nema terenskih obaveza, jedino treba izdati dnevnik i značke. U Hrvatskoj već ima nekoliko takvih obilaznica, pa je ta ideja već pomalo potrošena i ne treba više obilaznica tog tipa. Bude li ih još, za nekoliko godina planinari će na svakom vrhu otiskivati iste pečate u desetak dnevnika.

Vrijeme hoda za jednodnevnu obilaznicu mora biti barem 5-6 sati. Otvara li se lokalna obilaznica, njezina dužina treba biti od 2 do 4 dana hoda, a regionalna obilaznica od 5 do 10 dana. No, valja znati: što je obilaznica duža, teža je za održavanje, a broj obilaznika je manji.

Naziv obilaznice treba biti kratak, najbolje od dvije ili tri riječi. Obilaznica se može nazvati po planini, vrhu, planinarskom društvu, naselju, regiji i slično, a u nazivu treba biti i riječ »obilaznica« ili »put« (odnosno »planinarska obilaznica« ili »planinarski put«). Navedimo nekoliko dobrih naziva: Velebitska obilaznica, Mrkopaljski planinarski put, Karlovačka obilaznica, Planinarski put Dalmacija, Hrvatska planinarska obilaznica.

Kod odabira naziva valja misliti na to da naziv treba biti trajan. Osmisliti obilaznicu tipa »10 vrhova za 10 godina« planinarskog društva je promašeno, jer će taj naziv zastarjeti vrlo brzo, a prilikom 20. obljetnice društvo mora izdati novi dnevnik s drugim nazivom. Zato je bolje izabrati neutralni naziv, a u dnevnik upisati da je izdan prigodom 10. obljetnice.

Uzroci slabije posjećenosti obilaznica kriju

se obično u lošem odabiru trase, preklapanju s nekom drugom obilaznicom, duljinu obilaznice, slabo održavanim markacijama, lošem dnevniku, nedovoljnoj obaviještenosti planinara o toj obilaznici, previsokoj cijeni dnevnika i sl.

Da buduća obilaznica u startu preskoči većinu osnovnih problema preporučujemo i pozivamo inicijatore da prije bilo kakvih radova na novoj obilaznici naprave njezin idejni projekt i pošalju ga Komisiji za planinarske puteve Hrvatskog planinarskog saveza. Njezini članovi obišli su mnoge obilaznice i upoznali se s dobrim i lošim rješenjima, a neki članovi te komisije održavaju lokalne obilaznice i imaju iskustvo s izdavanjem dnevnika. Komisija je pripremila dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice, a od ideje do otvorenja prošla je godina i pol. Budućim organizatorima zato predlažemo i otvaramo vrata za suradnju u pripremi novih obilaznica ili obnovi postojećih. Opisat ćemo ovdje ukratko postupak koji se pokazao uspješnim u dosadašnjem radu, kao okvir suradnje koji Komisija nudi organizatorima novih obilaznica.

U idejnem projektu (3-6 stranica) treba nавести osnovne podatke:

- naziv obilaznice
- ime planinarskog društva i voditelja pripreme obilaznice (ime i prezime, adresa, telefon)
- prijedlog pravila obilaznice (članak 1, članak 2...) ili uputu
- kratak opis trase obilaznice s kontrolnim točkama ili samo KT ako nema zadane trase
- rukom crtanu skicu puta i KT.

Komisija će pregledati idejni projekt i planinarskom društvu kao organizatoru stručno predložiti moguće izmjene i poboljšanja, ili se suglasiti s projektom. Ako je potrebno, Komisija će predložiti zajednički sastanak na kojem će ponuditi i predložiti optimalna rješenja. Nakon primjeka suglasnosti, planinarsko društvo pokreće:

- markiranje putova uz pomoć školovanih markacija
- opremanje KT (žigovi, kutije, ploče, i dr.)
- pripremu teksta dnevnika, izbor fotografija, izradu skice ili zemljovidu obilaznice, obli-

kovanje nagrade (spomen-značka, bedž, diploma i sl.)

- tisak dnevnika, izradu značke ili druge nagrade.

Pogodna dimenzija dnevnika je 10-11 x 15-17 cm. Što sve treba sadržavati dnevnik opisano je u »Priručniku za markaciste« koji je 1999. godine izdao HPS. Vodič po obilaznicama, koji može biti u dnevniku ili izdvojen, treba sadržavati sve bitne podatke za planinara koji dolazi na obilazak javnim prijevozom ili svojim automobilom. Dnevnik mora biti kvalitetno grafički oblikovan. Obilaznicama po priobalju i otocima potreban je i tekst ili sažetak na nekoliko stranih jezika. U grafičkoj pripremi dnevnika može pomoći Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost HPS-a.

Danas se dnevnici prodaju po cijeni od 10 do 60 kn. Optimalna prodajna cijena dnevnika je 20-25 kn. U tu cijenu treba uključiti i cijenu značke i poštarine. Cijena poštarine i značke premašuju i duplo cijenu dnevnika, ali u praksi tek svaki treći, četvrti planinar završi obilaznicu i podigne značku. Za izradu značaka i tiskanje dnevnika preporučljivo je pronaći sponzore koji su također zainteresirani za promidžbu svojega kraja.

Do otvorenja nove obilaznice dug je i složen put. No, kada se svi poslovi dovrše na rečeni

način, tada je vrlo jednostavno registrirati premljenu obilaznicu pri Komisiji za planinarske puteve HPS-a. Preostaje još jedino svečano otvaranje, najbolje uz zajednički obilazak dijela trase.

Svaka obilaznica nakon nekog vremena treba obnovu. Ponekad treba promijeniti dio trase, premjestiti ili dopuniti KT i sl. zbog promjena na terenu. Za obnovu je dobro također izraditi idejni projekt i dalje postupiti kao s novom obilaznicom sve do izdavanja novog dnevnika.

Više o obilaznicama može se pročitati u »Hrvatskom planinaru« i planinarskim vodičima po hrvatskim planinama. U udžbeniku »Planinarstvo i alpinizam« Zlatka Smerke, uvršteno je poglavlje o transverzalama, kako su se prije nazivale planinarske obilaznice.

U Hrvatskoj danas ima 36 registriranih obilaznica. Neke su u funkciji, ali nisu na popisu registriranih obilaznica. Planinarska društva mogu još uvijek registrirati svoje obilaznice na način koji je opisan u HP 5/2002.

Da zaključimo! Nova planinarska obilaznica treba imati dobro izabranu trasu, kvalitetan odabir kontrolnih točaka i dobro oblikovan i kvalitetan dnevnik. Preduvjet za to je idejni projekt obilaznice i suradnja planinarskog društva i Komisije za planinarske puteve HPS.

POZIV NA OBNOVU JANKOVCA

HPD »Bršljan-Jankovac« iz Osijeka, Pejačevićeva 2, u želji da se obnovi jedno od glavnih planinarskih središta Slavonije, raspisuje natječaj za davanje u zakup jankovačkog planinarskog doma. Javiti se mogu pravne i fizičke osobe koje su zainteresirane za uspostavu i obavljanje ugostiteljske djelatnosti u domu.

Dom je sagrađen 1988. nakon požara, ali je unutrašnjost devastirana, tako da je potrebna temeljita obnova i ulaganje. Kapacitet doma je 100 ležaja u dvokrevetnim i višekrevetnim sobama sa ili bez kupaonica, te 150 mjesta u blagovaonici. Dom se nalazi na Papuku, 16 km udaljen od magistralne ceste Osijek - Zagreb kod Čačinaca, na 475 m. Okružen je livadom, jezerima, slapom, špiljama, bukovom šumom (starom 150 godina), skijaškom stazom i žičarom (kapacitet 900 skijaša na sat). Dom je u čistom vlasništvu HPD »Bršljan-Jankovac«. Informacije se mogu dobiti na telefon 098/813-855 i na e-mail adresu: jajfert@inet.hr.

Juraj Sajfert

Jankovac

foto: Antun Kasapović

IVICA SUDNIK

Nije lako tako dug, tako plodan i tako raznorodan život kao što je bio život Ivice Sudnika, zbiti u nekoliko rečenica. Suradivala sam s njim pedeset godina, a umorila sam se prije nego on i nisam mogla slijediti sva područja na kojima je naš Ivec djelovao. Požemo li od fotografije - naći ćemo ga, publicistika - on je prisutan, sakupljaštvo - tu je nezaobilazan, potica, organizacija društava bilo kulturnih, bilo sportskih - Ivica Sudnik dao je svoj doprinos. O svakom polju njegova djelovanja moglo bi se sakupiti stranice podataka i dokumenata koji bi svjedočili o njegovoj svestranosti, o njegovoj želji da njegov grad, njegov zavičaj, njegov Samobor bude prisutan, bude prvi.

Proživio je nekoliko država i političkih sustava. Nije bio svima po volji, gurali su ga na margine, ali ga ipak nisu mogli sasvim ignorirati, jer je iz svega što je radio izvirala snaga i želja da se unapređuje i očuva ono što je Samobor imao, što ima i što je trebalo sačuvati.

Sjećat će se Ivice sve one generacije učenika kojima je u muzeju pričao o povijesnim velikanim, svi oni dječaci i djevojčice koje je oduševljavao ljepotama naših krajolika, naših mora, naših planina, svi koji su na starim skijama upoznali ljepotu snjećnih bregova, svi oni koje je poticao da ljepote naše zemlje zabilježe fotografskim aparatom ili crtežom, svi oni koje je proveo prvim sanjaškim stazama, svi oni koje je sokolio da pišu, da pjevaju, da rade, da čuvaju, sakupljaju... ukratko da čine ono po čemu će se prepoznati vrijednost našeg naroda, naše domovine. U mnogim ćemo publikacijama susretati ime Ivice Sudnika, ali ćemo se još češće susretati s onim što je učinio za Samobor, za svoj narod, za svoju domovinu, ako budemo to htjeli prepoznati. Jer je obični samoborski urar bio *zmaj* po ostavštini.

Završit ću prilagođenim stilom samoborskog pjesnika Nikole Kozmičića »Ne znam je li Samobor više bio u Sudniku ili Sudnik u Samoboru.

Ranka Novosel

Planinarski velikan Ivica Sudnik umro je dana 24. rujna 2002. u rodnom Samoboru, u 93. godini života. Bio je muzealac, urarski majstor, novinar, reporter, fotoamater, pisac, kroničar, nogometni, skijaš i sanjkaš. Istaknuo se kao član uprave Saveza za fizičku kulturu Hrvatske i njegove Komisije za povijest sporta, član uprave HPS-a i predsjednik njegove Komisije za povijest planinarstva, osnivač (i prvi predsjednik) Sanjaškog saveza Hrvatske (1962.), SK Triglav (1923.), SK Samobor (1925.) i još mnogo toga. Jednom riječju, bio je mnogostruki kulturni i sportski djelatnik.

Rodio se u Samoboru 4. listopada 1910., u tom gradu proveo cijeli svoj životni vijek i umro dne 2. listopada 2002. Član je PD »Japetić« već 1925., i više od četvrt stoljeća njegov predsjednik (od 1953.). Tajnik je Foto-sekcije u tom društvu. Kao fotograf stječe brojna priznanja na izložbama u inozemstvu, a i sam organizira brojne izložbe. Godine 1938. tiska album »Samobor« s planinarskim fotografijama. Godine 1930. osniva Ski-sekciju i razvija skijanje po Samoborskem gorju, a 1931. organizira prvo skijaško prvenstvo Samobora. U povodu stoljetnice hrvatskog planinarstva i 50. obljetnice »Japetića« organizira 1974. jubilarnu planinarsku izložbu u Samoborskem muzeju i niz prigodnih priredaba.

Osobito je poznat kao sabirač povijesne i arhivske građe. Njegovom zaslugom smješten je Hrvatski planinarski muzej u samoborskom gradu.

narski muzej u Samoborskom muzeju, gdje se i danas nalazi. Stekao je ugled planinarskog predavača, instruktora i plodnog pisca. Objavio je velik broj članaka i Vodič po Samoborskem gorju (1953). Propagirao je svoj Samobor, planinarstvo i fizičku kulturu u svim obaveštajnim medijima, počevši od novina, pa do radio i televizije.

Od svih planina najviše je volio svoje Samoborsko gorje, u kojem je više od pola stoljeća na sve raspo-

ložive načine promicao planinarstvo. Nositelj je brojnih najviših priznanja, počevši od Trofeja fizičke kulture Hrvatske i Zlatnog znaka Hrvatskog planinarskog saveza (1962.), pa do visokih državnih odlikovanja.

Ime Ivice Sudnika zabilježeno je u povijesti planinarstva, sporta i kulture velikim, neizbrisivim zlatnim slovima. Zbog svega toga razumljivo je da za njim ne žale samo planinari, nego i sva sportska i kulturna javnost.

prof. dr. Željko Poljak

ANTUN ŽELJKO MATIŠIN

Dana 16. kolovoza 2002. godine, shrvan teškom bolesti, preminuo je Antun Željko Matišin - Rus. Planinarsko društvo »Ericsson - Nikola Tesla« izgubilo je tako jednog od svojih najvrednijih i najaktivnijih članova.

Rođen je 28. veljače 1943. godine u Zagrebu. Po zanimanju je bio alatničar i cijeli radni vijek proveo je u tvornici »Nikola Tesla«, odnosno »Ericsson - Nikola Tesla« u Zagrebu.

Od 1977. godine član je PD »Nikola Tesla«, društva koje je četiri godine ranije osnovano u okrilju tvornice. Glavne Rusove aktivnosti počinju od 1985. godine kada se potpuno posvećuje planinarstvu. Posebno je oduševljen transverzalama i pohodima koje neumorno obilazi sve do početka 2001. godine, odnosno do kada mu to bolest dopušta. U svom planinarskom stažu obišao je 155 obilaznica i sudjelovao na 150 pohoda u zemlji i inozemstvu. Obišao je gotovo sve hrvatske i slovenske planine, mnoga planinska područja Italije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Crne Gore i Sjedinjenih Američkih Država.

Svojim urođenim smisлом za organizaciju, precizno je bilježio sve svoje izlete, sva mjesta koja je posjećivao i ljudе s kojima se susretao, odnosno bio na izletu. Njegovi podaci predstavljaju pravi arhiv informacija o raznim planinskim područjima.

U matičnom Društvu bio je predsjednik od 1988. do 1992. godine, a više puta bio je na funkciji tajnika i dopredsjednika.

Povodom 20. godišnjice Društva 1993. godine pokrenuo je održavanje pohoda na Medvednici pod nazivom »Tragom prvog izleta PD Nikola Tesla«. Autor je cjelokupne koncepcije pohoda, počevši od

iskaznica do sustava nagradivanja (značke, plakete) i evidencije pohodnika. Zahvaljujući njegovom neuromnom radu pohod je postao tradicionalan (ove godine održan je deseti put) i dobro posjećivan.

Svojim osebujnim izgledom i širokim planinarskim duhom pljenio je pažnju i privlačio mnoge da mu se pridruže na izletima. Uspostavio je mnoga trajna prijateljstva i veze sa slovenskim planinarama, tako da su slovenski planinari, u pravilu, među najbrojnijim sudionicima pohoda na Medvednicu.

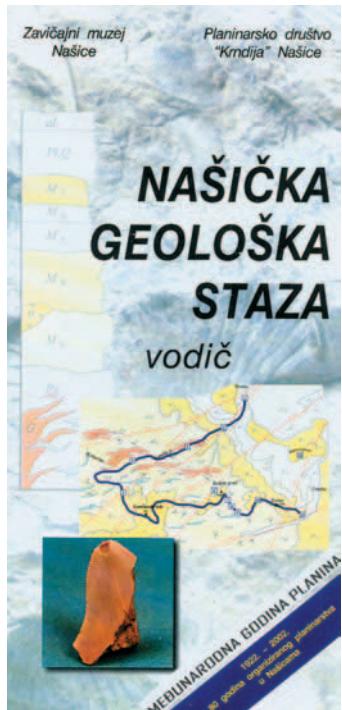
Jednom je rečeno »da nitko kao Rus ne može privući toliko Slovence u hrvatske planine«. I to je bila velika istina koja, kada se proširi i na naše planinare, govori najbolje o veličini i snazi njegovog planinarskog duha.

U kasnijem razdoblju svog planinarskog djelovanja sve se više posvećivao publicističkom radu vezanom uz povijest matičnog Društva. Radio je na monografiji PD »Ericsson-Nikola Tesla« obradivši prvi petnaestak godina djelovanja Društva, ali ga je bolest sprječila u dovršenju i publiciranju monografije povodom skore 30. obljetnice Društva.

Njegov rad i djelovanje nisu prošli nezapaženo. Dobio je mnoga priznanja hrvatskih i slovenskih planinarskih društava, a od Hrvatskog planinarskog saveza dobio je zlatni, srebrni i brončani znak.

Antuna Željka Matišina pamtit ćešmo kao čovjeka kojemu su planine bile život u punom smislu te riječi, pamtit ćešmo ga po velikom samoprijegoru i odanosti Društvu, a posebno po velikoj materijalnoj i duhovnoj planinarskoj ostavštini, iz koje će mnogi mladi planinari imati što naučiti.

Damir Kuzmanić

Početak Našičke geološke staze u selu Seona

foto: Mihael Kušenić

OTVORENA NAŠIČKA GEOLOŠKA STAŽA

Zamisao o utemeljenju Našičke geološke staze (NGS) »pala« je na Festivalu »Dani slavonske šume«, koju kao kulturnu, turističku, ekološku i gospodarsku manifestaciju u Našicama organiziraju Turistička zajednica i Matica hrvatska grada Našica. Na prošlogodišnjem okruglom stolu priređenom u okviru Festivala razgovaralo se o prirodnjoj i kulturnoj baštini planine Krndije i održan je prvi izlet trasom buduće geološke staze.

Zadaću ostvarenja Staze preuzeли su PD »Krndija« i Zavičajni muzej u Našicama u suradnji s našičkom šumarijom i turističkom zajednicom, a stručno su ga vodili dr. Domagoj Jamičić i mr. Branko Kranjčev. Za nepunih godinu dana, 22. rujna 2002. godine, tijekom ovogodišnjeg Festivala Staza je otvorena i predstavljen je njezin vodič. Poseban povod za utemeljenje staze bilo je obilježavanje 80. obljetnice organiziranog planinarstva u Našicama i 40. obljetnice djelovanja PD »Krndija« pod tim imenom.

Planinarima i ljubiteljima planina je poznato da je Krndija jedna od pet slavonskih planina kroz koju prolazi Slavonski planinarski put, a osim toga, njome vodi i »Našički planinarski put« (NPP) utemeljen 1968. i planinarski put »Tragom prvog izleta našičkih planinara« (TPI) utemeljen 1985. godine.

Našička geološka staza prolazi sjeveroistočnim dijelom Krndije i većim dijelom slijedi markiranu trasu NPP-a. Na stazi je 12 posebno odabralih, stučno obrađenih i obilježenih geoloških točaka, o čijim značajkama obilaznici mogu podrobnije pročitati u popratnom vodiču. Staza započinje na kraju sela Seone u izletištu kod Našičkog vodovoda. Taj je vodovod stavljen u uporabu 18. studenoga 1906., kao prvi vodovod u tadašnjoj Virovitičkoj županiji i od tada je omiljeno izletište Našičana. Ovdje se nalazi i glavni »portal«, odnosno ploče s podacima i skicom staze.

Staza je dugačka oko 15 kilometara i može se prijeći za 4 do 6 sati hoda, uključujući i kraće odmore i zadрžavanja na geološkim točkama. Posebne zanimljivosti ove poučene geološke staze čine nalazi pretpovijesnog nosoroga, morskoga psa, brojni fosilni nalazi školjaka, morskih ježinaca, puževa, koralja i slično. Ujedino, obilaskom ove staze mogu se upoznati i povijesne zanimljivosti ove planine - antička cesta, srednjovjekovni grad Belgrad iz 14. stoljeća, nekadašnji i

sadašnji kamenolomi, napušten rudnik ugljena, te poznata i nepoznata grobišta vojnika i civila iz II. svjetskog rata. Sadržaji staze koristit će ponajprije mladima, odnosno učenicima osnovnih i srednjih škola kako bi na licu mjesta upoznali prirodoslovnu baštinu svoga kraja i njene povijesne zanimljivosti.

Ističemo da je staza uređena dobrovoljnim radom i prilozima, u čemu su prednjačili članovi PD »Krndija«. Pozivamo ovim putem planinare iz svih krajeva Hrvatske da posjete Našice i obidu NGS. Bilo da je namjeravate obići u cjelini ili u pojedinom dijelu, očekujemo vas s radošću i veseljem, a planina će vam sigurno uzvratiti nezaboravnim doživljajem!

Mihael Kušenić

PRIM. DR. STANKO JURDANA IZ CRIKVENICE

Dok ovo pišemo, crikvenički planinarski doajen prim. Jurdana penje se u stilu svjetskog putnika po Velikom zidu u Kini, za razliku od ostalih svojih vršnjaka koji se u dobi od 78 godina uglavnom drže svoga zapećka. Jurdana je iznimljan i po tome što je u planinarstvu postao društveno aktivan tek nakon umirovljenja.

Iako planinari od rane mладости, osobito po Alpama, tek se 1989. učlanio u crikveničko PD »Strilež« i ubrzo je oživio njegov rad upravo mladenačkim poletom. Bio mu je nekoliko godina predsjednik i uglavnom je njegova zasluga vrlo aktivan rad društva, otvaranje planinarskog skloništa i kuće Kurin, godišnji pohodi »Gljivarski vikend«, »Zimski uspon na Viševicu« i »Pješačenjem do zdravlja«, dobro markirane staze u gorskom zaleđu Crikvenice i plodna suradnja s Planinarskim savezom Primorsko-goranske županije. Prije toga imao je vrlo uspješnu liječničku karijeru. Evo njegova životnog puta u nekoliko riječi, telegrafskim stilom.

Rodio se u Virovitici 15. veljače 1924. Po zanimanju je liječnik, specijalist otorinolaring-

golog. Maturirao je u Zagrebu 1942., diplomirao na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1951., specijalizirao 1958., naslov primariusa stekao 1969., magistrirao 1976. Godine 1960. osnovao je Zavod za talasoterapiju u Crikvenici, bio mu ravnatelj te u njemu radio do svojega umirovljenja 1989. godine.

Godišnje odmore i sada umirovljeničke dane najradije provodi u Alpama i putujući po svijetu (Amerika, Azija, Afrika i skoro sve europske zemlje). Nije lako razvijati planinarstvo u primorskom gradu gdje konkuriра more sa svojim plažama, no primariusa Jurdanu naći ćete gotovo svaki vikend s članovima Strileža u nekoj planini, najčešće u Gorskem kotaru. Spomenimo na kraju da mu je Američki centralni biografski institut dodijelio naslov »Man of the Year 1998«. Dr. Jurdana je svakako služio i neko planinarsko priznanje, ali bi ga trebao netko predložiti. PD »Strilež« to nikako ne može jer je to društvo zapravo isto što i dr. Jurdana. Tko, dakle?

prof. dr. Željko Poljak

HRVATSKI
PLANINAR

NEKA ISKUSTVA S PLANINARSKIM ŠKOLAMA

HPD »Kapela« u zadnje tri godine organizira planinarske škole i već se može primijetiti da svake godine ima sve više polaznika: prve godine bilo ih je 15-ak, druge oko 25, a ove čak 37, što je i bio maksimum koliko naš prostor može primiti. Probali smo raditi i jesensku školu, ali odaziv je bio znatno manji - proljeće ipak mami više ljudi u prirodu.

Ove godine, osim što nas je obradovao broj polaznika, još su nam se više svidjele njihove godine. Velik broj polaznika bio je u dobi od 20 do 30 godina, a kako su planinarska društva pretežno starija (pa je i naše takvo), to nas je sve zaista obradovalo. No, osim organiziranja škole, možda je još veći problem kako zadržati one koji dođu, odslušaju školu i pohode tih 7-8 izleta, da bi onda nestali kako su i došli. Moje iskustvo govori da je kroz 8 planinarskih škola koje sam dosad vodila samo oko 25% ljudi ostalo u planinarskom društvu. Mahom je to je onaj stariji dio polaznika. Donekle je to razumljivo, jer je planinarenje po svojim osobinama »sport« tipa maratona za strpljive, sporije, ali izdržljivije, a mladi su više skloni tipu »sprinta« - sve nešto brzo i nestrpljivo. K tome njima se najmanje sviđa ono planinarsko pravilo da »tempo treba prilagoditi najsporijem hodaču«, što je isto razumljivo. Naravno, tome se može doskočiti da se formira više skupina, ako imamo toliko vodiča za svaku od njih, ali to obično bude ograničavajući faktor. Ljudi iznad svega treba nastojati privući atraktivnim izletima, među kojima će biti izleta za sve uzraste i želje. U HPD »Kapela« nastojimo raditi baš u tom smjeru, pa zaista za svaki vikend ima po nekoliko izleta, gdje svi mogu naći nešto za sebe.

Ispit na kraju škole uvijek me ugodno iznenadi, jer svi oni koji pristupe ispitu, ako su stekli uvjete za to, vrlo dobro znaju gradivo i zaista nije mi se dogodila dilema treba li nekog »rušiti«. Znači, ljudi su zaista došli nešto naučiti.

Anketa provedena na kraju škole uvijek pokaže da im se najviše sviđaju predavanja uz dijapositive, što ne

znači da su samo gledali lijepе sličice, nego su vizualno lakše upamtili gradivo, a na izletima je važnije zajedničko druženje ispred lijepе prirode!

Bez obzira na sve poteškoće, savjetujem društvinama da organiziraju škole, da budu uporni, jer koliko god ljudi ostane, i to je bolje nego nitko novi. I osim toga novi ljudi radije dođu u društvo u skupini gdje su svi novajlige nego da kao pojedinci banu u sasvim nepoznatu družinu. To je naprosto olakšavajući faktor ulazjenja u novu sredinu.

Denka Špralja

Planinarska škola HPD »Kapela« na Kleku foto: Denka Špralja

PROBLEM NIJE U MLADIMA

Planinarske su škole, bez sumnje, izuzetno vrijedne i korisna djelatnost koja zasluguje svestranu brigu planinarske organizacije. Takve su škole, po samoj svojoj prirodi, jedan od najboljih načina za privlačenje i uključivanje novih članova i pomlađivanje društava.

Iskustva o osnovnim problemima s planinarskim školama slična su vjerojatno svuda gdje se one održavaju. O tome mogu nešto reći kao polaznik dviju planinarskih škola, kao autor priručnika »Osnove planinarstva« koji se rabi u takvim školama, kao voditelj nekoliko škola u HPD »Zagreb-Matica«, a i kao planinar mlađe životne dobi.

Razumljivo je da nakon završetka planinarske škole dolazi do razlaza dijela polaznika, no valja se dublje zapitati zašto je to tako i zašto je broj onih koji

odlaze katkad tako velik. Mislim da dobrom dijelom razlog tome leži u nedovoljno otvorenom pristupu i odnosu starijih planinara, voditelja izleta, pa i voditelja škole prema polaznicima. Naime, od polaznika se traži da svladaju neke vještine, mnogo se polaže na podučavanje o opasnostima u planini, o opremi, prehrani planinara, planiranju i organiziranju izleta, a da na kraju većina polaznika ne nauči ono najbitnije što gradi svakog od nas kao planinara - kako voljeti planine i planinarenje.

Često se i oni koji vode školu zaboravljaju poistovjetiti s polaznicima, zabavljati se i družiti među njima i s njima, postati njihovi prijatelji. Planinarska škola nije škola koja se može provoditi »ex cathedra« i nije dobro da stariji planinari i voditelji škole ostanu daleki polaznicima, već je potrebno da ih doživljavaju kao prijatelje, kao sebi ravne.

Mnogi stariji planinari, međutim, nisu za to zainteresirani jer već imaju stvorene skupine prijatelja u tom društvu i nemaju potrebe da razvijaju dublja prijateljstva s novim ljudima koji su tek došli u planinarsko društvo. Na taj način, često izostane ispreplitanje novih planinara sa »starosjediocima«. A ako nema ispreplitanja planinarskim stažem starijega članstva s polaznicima još za vrijeme trajanja škole, ne može se očekivati ni »prelijevanje« mlađih članova u sredinu gdje glavninu čine mahom stariji ljudi i neke već otprije stvorene skupine. I onda, ako se u samoj školi ne stvorи neka takva skupina, razlaz je prilično logična i prirodna posljedica.

Odmor gojzerica u planinarskom domu

foto: Izeta Colarić

Anketni rezultat koji govori da je većini od ljepote prirode važnije druženje, treba biti polazište za razmijevanje polaznikovih potreba. Škole koji ne ponude to što se najviše traži - druženje, zajedništvo, zajedničku zabavu - ne mogu računati na trajnije zadržavanje novih članova. Svakako, važni su i atraktivni izleti u samoj školi, kao i oni koji slijede i nakon njezina završetka. Valja pritom istaknuti da se atraktivnost nekog izleta ne smije mjeriti u satima hoda, jer ipak dobar broj ljudi u planinu ide radi opuštanja i odmora, a ne radi napora.

Čak i ako rezultat nije baš onakav kakav bi svatko poželio, planinarske škole treba njegovati gdje god je to moguće. Primjeri nekih društava potvrđuju da se društvo ipak može pomladiti i osnažiti novim ljudima.

Alan Čaplar

PRIPREMA SE NOVA KNJIGA O HRVATSKOM PLANINARSTVU

Hrvatski planinarski savez započeo je pripremati novu knjigu o hrvatskom planinarstvu, zapravo malu enciklopediju, sličnu knjizi »Hrvatsko planinarstvo« koja je izdana 1975. godine. Izdavanje ove knjige planira se u 2004. godini, u povodu 130. obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj. Ovim putem pozivaju se planinari i planinarska društva da nam za poglavlje »Biografski leksikon« pošalju životopise najzaslužnijih planinara pisane na standardni način: mjesto i datum rođenja (za pokojne također mjesto i datum smrti), zanimanje, škole (gdje i koje), gdje je živio i radio, članstvo i funkcije u PD (npr. predsjednik od... do...), glavne djelatnosti i zasluge, glavna stečena priznanja. Kao uzorak za pisanje može poslužiti rubrika našeg časopisa »Tko je što u hrvatskom planinarstvu«, s napomenom da pisati treba iscrpno, ali faktografski, tj. iznositi samo provjerene činjenice.

Iako knjiga izlazi tek 2004. godine, građu treba već sada skupljati kako bi bila na vrijeme pripremljena za tisak i kako poslije ne bi bilo prigovora zašto neke važne osobe nema u Leksikonu. Do sada je skupljeno i obrađeno oko 500 životopisa pokojnih i živućih planinara. Uredništvo knjige će prispjele biografije obraditi i uskladiti ih prema zadanoj shemi te po potrebi autorima dati savjet i pomoći.

prof. dr. Željko Poljak

HRVATSKI PLANINAR

OBILJEŽEN DAN HRVATSKIH PLANINARA NA UČKI

PD »Kamenjak« je prošle godine proslavilo 40. obljetnicu postojanja. Ove godine u svibnju mjesecu održana je Izborna skupština na kojoj je izabrano novo vodstvo. Usvojen je i novi plan i program za predstojeće razdoblje. Između ostalog, dogovoren je da se Društvo kandidira za organizaciju Dana hrvatskih planinara.

Nakon što je HPS prihvatio taj prijedlog i dodijelio nam ovaj zadatak, slijedio je dug i naporan rad. Pripremljen je program koji je morao zadovoljiti takvo povjerenje HPS-a, a morali smo i opravdati povjerenje predsjednika Republike Stipe Mesića, koji se prihvatio pokroviteljstva ovog događaja. Ne manje važan zadatak bio je prikupiti novac od donatora za ostvarenje ovog programa. Trebalo se koristiti svim mogućim poznanstvima da bismo prikupili potrebna sredstva. Zahvaljujući Županiji primorsko-goranskoj i Gradu Rijeci koji su bili supkrovitelji te pojedinacima i poduzećima, sakupljen je novac za financiranje.

Prva akcija bila je postavljanje izložbe u atraktivnom prostoru u gradskom središtu, koji smo na korištenje dobili od gradske uprave. Uz pomoć stručne

osobe, s prikupljenim eksponatima, fotografijama i plakatima, postavljena je izložba o razvoju planinarstva.

Veliko zanimanje izazvalo je predavanje o najvišoj planini svijeta, Mount Everestu. Predavanje popraćeno dijapozitivima je održao tajnik HPS Darko Berljak. Na kraju predavanja, brojna publika nagradila je predavača dugotrajnim pljeskom.

Subota 14. rujna 2002. bila je uvod u predstojeća događanja na Učki. Započelo je druženje uz roštiljadu i isčekivanje najatraktivnijeg dijela programa. Uveče, u 20 sati, započeo je noćni uspon na Učku. Uspon i silazak trajali su nešto više od 4 sata i protekli su bez ikakvih neprilika. Na usponu je uzelo sudjelovalo 139 planinara. Nije moguće opisati i prenijeti sve dojmove s noćnog uspona. Bilo je veličanstveno, to jednostavno treba doživjeti!

Nedjelja 15. rujna 2002. bila je Dan hrvatskih planinara i središnji događaj. U 10 sati predsjednica PD »Kamenjaka« Mirjana Stojnović prigodnim je govorom otvorila ovu manifestaciju i zaželjela ugodno druženje svim prisutnima. Skupu su se obratili i primorsko-goranski župan Zlatko Komadina, dogradonačelnik Rijeke Luciano Sušanj, dopresjednik HPS-a Vlado Novak i predstavnik Parka prirode Učka. Nakon toga je uslijedio organizirani uspon na Učku. Po prekrasnom vremenu, ovaj uspon više je ličio na ugodnu šetnju. Na vrhu Učke moglo se uživati u doista lijepom vidiku prema Istri na jednoj i Kvarneru na drugoj strani. Događaj su uveličali i paraglajderi, koji su letjeli nad vrhom Učke.

Kod hotela »Učka« na Poklonu pripremljen je za sve sudionike ručak po simboličnoj cijeni. Nakon svega, uslijedila je zabava i druženje uz glazbu.

Danu hrvatskih planinara odazvalo se 37 planinarskih društava iz cijele Hrvatske. Planinara i drugih sudionika bilo je preko osam stotina.

Fehim Buševac

DAN HRVATSKIH PLANINARA

14.-15. rujna 2002. **UČKA**

INFORMACIJE:

subota:
15 h - eko-akcija
20 h - noćni uspon na Učku

nedjelja:
10 h - prigodni program kod Hotela "Učka"

pokrovitelj: Predsjednik RH Stipe Mesić

organizatori: Međudruštveno savjetovanje ZPP-a, Planinarsko društvo "Kamenjak" Rijeka, Korzo 401, tel. 051/33-12-12, e-mail: kamenjak.rijeka@vip.hr

181. SAVJETOVANJE ZPP-a

U planinarskoj kući »Majer«, na zapadnim obroncima Ivančice, 8. rujna održano je 181. savjetovanje Međudruštvenog savjeta ZPP-a. Organizator je bilo HDP »Oštrc« iz Zlatara. Na savjetovanju su se okupili

predstavnici 18 planinarskih društava, Planinarskog saveza Krapinsko-zagorske županije i HPS-a.

Nakon usvajanja zapisnika s prošlog savjetovanja, utvrđeno je da su sve zajedničke akcije između dva savjetovanja izvršene. Tako je HPD »Gradina« iz Konjišćine uspješno priredila 45. slet planinara ZPP-a, Županijski susret planinara i proslavu 20. obljetnice svojega društva. HPD »Milengrad« iz Budinščine, »Lipa« iz Sesveta i »Stubičan« iz Donje Stubice proslavili su 50. obljetnice rada, a »Ivančića« iz Ivanačice je uspješno organizirala proslavu Ivana na Ivančici i 19. akciju »Kretnanje-zdravlje«. Tom prilikom je planinarsku stazu s obilaskom 6 kontrolnih točaka obišlo 300 planinara, a još toliko je na Ivančiću došlo drugim stazama ili cestom, da bi u športskom programu sudjelovalo 265 natjecatelja. HPD »Medimurje« je priredilo susret planinara u Gornjem Medimurju, a »Belegrad« iz Belca proslavu Dana Krapinsko-zagorske županije u Belcu.

Na savjetovanju je dogovorenod da planinarska društva »Kuna gora« iz Pregrade, »Milengrad« iz Budinščine, »Strahinjčica« iz Krapine, »Stubičan« iz Donje Stubice, »Stubaki« iz Stubičkih Toplica, i »Dugi vrh« iz Varaždina podmire čim prije svoje obveze prema Središnjici ZPP-a, a na iduće savjetovanje u prosincu predstavnici će donijeti popis najznačajnijih akcija svojih društava radi stvaranja zajedničkog plana aktivnosti u 2003. godini.

Valja na kraju istaknuti da je domaćin savjetovanja Marijan Čorić, predsjednik HPD »OŠtrc« iz Zlatara predstavio novog opskrbnika planinarske kuće na Majeru, Stjepana Stažnika i obećao da će ubuduće kuća biti otvorena svakog vikenda i blagdanom, što je posebno razveselilo nazočne.

Cvjetko Šoštarić

POSEBNA PRIZNANJA HPS-a POVODOM GODINE PLANINA

Komisija za priznanja Hrvatsog planinarskog saveza predložila je početkom 2002. godine da se u povodu Međunarodne godine planina dodijele posebna priznanja Saveza, a Glavni odbor HPS je 23. veljače 2002. godine to prihvatio. Sada, pod konac Godine planina Komisija poziva sve članice Saveza, planinarska društva i županijske saveze, tijela i komisije Saveza da do 15. siječnja 2003. godine dostave svoje prijedloge.

Posebno priznanje u povodu Međunarodne godine planina dodijelit će se na osnovu obrazloženog prijedloga za osobite uspjehe i značajan doprinos u obilježavanju Međunarodne godine planina. Priznanje se može dodijeliti planinarskim udrugama, sekocijama, komisijama HPS i pojedinim članovima. Prijedlog za priznanje mora sadržavati detaljno obrazloženje iz kojeg je vidljiv doprinos društva ili pojedinca planinarskim akcijama koje su na razini Međunarodne godine planina.

Ovim priznanjem nagradit će se doprinosi u brojnosti članstva, planinarskom obrazovanju ili školovanju, promidžbi, izgradnji i održavanju planinarskih kuća i puteva, organizaciji značajnih planinarskih akcija, rad u specijalističkim aktivnostima (alpinizam, speleologija, publicistika, obilaznice, međunarodna suradnja) i drugim prigodnim aktivnostima tijekom Međunarodne godine planina.

Molimo sve predlagачe da se drže zadanog roka, kako bi Komisija za priznanja pravovremeno mogla dovršiti svoj posao. Priznanja će biti svečano uručena na redovnoj skupštini HPS-a koja će se održati u svibnju iduće godine.

Istodobno pozivamo planinarska društva i saveze da podnose prijedloge za redovna planinarska priznanja (brončani, srebrni, zlatni znak, plaketa HPS). Ima ne malen broj planinarskih društava u nas koja dosad nisu nikoga predložila za priznanje ili pak to godinama ne čine. Zar doista u tim i takvim društvima nema zaslužnih članova ili grupa? Isto tako, ne treba čekati da se nekoga predlaže u njegovoj dubokoj starosti ili posthumno, jer priznanje kao lijepa i topla riječ, gesta i primjer, djeluje za života. Pravilnik o dodjeli priznanja i propisani obrazac može se dobiti u Uredu HPS, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb, tel. 01/48-24-142 i tel. 01/48-23-624. Osim u HPS, podrobnije obavijesti možete dobiti i kod predsjednika Komisije za priznanja HPS Milivoja Rihtarića na tel. 042/230-291.

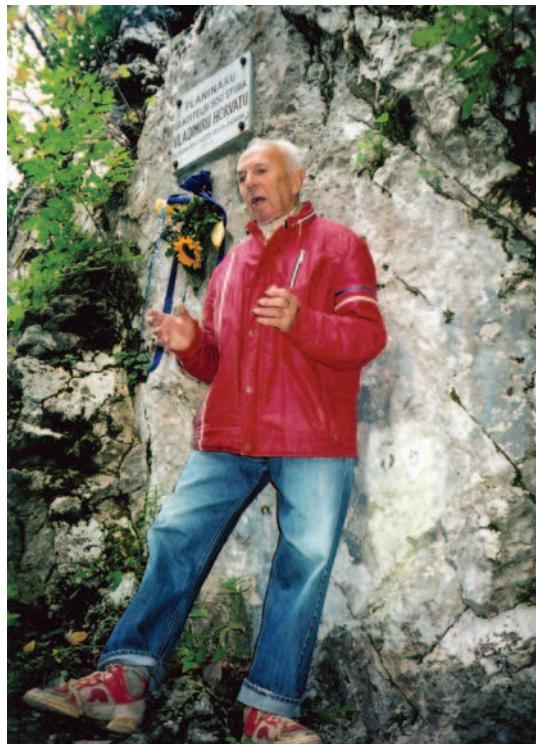
Milivoj Rihtarić

MEDVEDNIČKE STUBE - 40 GODINA BEZ SVOGA GRADITELJA

Pod konac mjeseca rujna 1962. godine umro je graditelj poznatih medvedničkih 500 Stuba - Vladimir Horvat. Njega smo ispratili na Mirogoj, a na zagrebačkoj planini Medvednici ostao je spomenik njegove ljubavi i rada - ostalo je 500 Horvativih stuba i lagan pristup do Tisina ponora, špilje Medvednice i odmorišta Srnec uz potok Bistri jarek na zagorskoj strani Medvednice. Zahvaljujući njemu i taj dio ove planine postao je omiljeno izletište brojnih zagrebačkih, ali i ostalih hrvatskih planinara.

Mnogi su predviđali da će njegovim fizičkim nestankom i same Stube pomalo nestajati, kako pod »zubom« vremena, tako i zbog prestalog nadzora, ali i obnavljanja nepredviđeno vandalski raspoloženih (ne)planinara, koji su ih nekoliko puta i uništavali. No, nekoliko akcija pot-

Zdravko Ceraj govori u ime Planinarskog saveza Zagreba
foto: Srećko Božičević

Okupljeni planinari na Stubama povodom 40. obljetnice Horvatove smrti
foto: Srećko Božičević

pomognutih od Hrvatskog planinarskog saveza i Planinarskog odbora Zagreba, kao i briga njegova učenika i sljedbenika Tomislava Jutrovića postupno su vraćali na svoje mjesto sve što je bilo devastirano i potrebno za obnovu, i Stube služe svojoj svrsi još i danas.

Prema već ustaljenom dogovoru, zadnje nedjelje u mjesecu rujnu na Stubama se okupe poznavatelji, prijatelji i poštovaoци Vladimira Horvata, da obnove uspomenu i na nj i da se pod njegovom spomen-pločom na stijeni, uz donji otvor špilje Medvednice, podsjeti na njegov rad, te ovog puta na 40. obljetnicu njegove smrti. Tako je bilo i ove godine u nedjelju 29. rujna točno u podne, na nevelikoj terasi ispod ploče. Govorili su gospoda Ceraj, Grubanović, Pačarić, Šilić i Božičević. S nama jedino nije bio dragi prijatelj Tomislav Jutrović, ali njegova supruga nastavlja poslije njegove smrti donositi spomen-knjigu Stuba, prigodne žigove i preostale razglednice za prisutne.

Prisutni planinari mogli se uvjeriti da su Stube još uvjek prohodne, da ih često posjećuju i drugi planinari i da će se u proljeće trebati ponovo nešto učvrstiti, o čemu će brigu voditi Mladen Grubanović uz pomoć ostalih susretljivih planinara. Nadajmo se, da ove Stube neće zadesiti sudbina Premužićeve staze preko koje se izvodi i trasa šumske ceste, jer to ovaj mali krški park zaista nije zavrijedio. Poželimo da ostane koristan i mladom naraštaju naših planinara, dok se ne pojavi neki novi zaljubljenik u njihovu izuzetnost kakav je bio pokojni Tomislav Jutrović, te svojom brigom nastoji očuvati ovo vrijedno i korisno ljudsko djelo.

Srećko Božičević

SLAVONSKI PLANINARI NA ALPSKIM VRHOVIMA

Već četvrtu godinu zaredom planinari iz Vukovarsko-srijemske županije odlaze svakog ljeta u Centralne Alpe na snježna polja ledenjaka Europe. Godine 1999. krenuli su u Italiju na Marmoladu, kraljicu Dolomita, visoku 3342 metra. Iduće godine slijedio je uspon iz Francuske na »krov Europe«, 4810 metara visok Mont Blanc, a 2001. godine na Grossglockner (3798 m) u Austriji i Triglav (2864 m) u Sloveniji.

Na sva tri uspona u navezu je bila četvorka iz Županje, svi članovi HPD »Tikvica«: Vlado Matanović, Josip Nikolić, Tomislav Juzbašić i Berislav Tkalac. Ovoj se četvorki u 2002. godini pridružio još jedan naziv koji je predvodio pročelnik GSS Stanice Požega dr. Dario Švajda, inače član PD »Sokolovac« iz Požege. Slijedili su ga Danijel Mustafić, predsjednik novoosnovanog HPD »Dirov brijege« iz Vinkovaca te dva člana PD »Dilj gora« iz Slavonskog Broda, Franjo Kmet i Antoš Dujić.

Cilj je ove godine bio Zermatt u Švicarskoj iznad kojeg strši nadaleko poznati vrh Matterhorn (4478 m) koji svojim oštrim liticama izaziva strahopostovanje onih koji ga gledaju ili se penju. S obzirom na to da je Matterhorn tehnički vrlo zahtjevan, za uspon je izabran nešto lakši vrh Monte Rose, Duforspitze. Taj je vrh, sa svojih 4634 metra, drugi vrh po visini u Europi. No, ovaj put sreća s vremenom nam nije bila naklonjena jer je vrh bio okovan ledom i snježnim nanosima od preko dva metra pa se nitko nije penjao na sam vrh. Međutim, i unatoč tome dosegnuli smo nadmorskiju visinu od skoro 4000 metara te skupili nova iskustva i saznanja o

svim opasnostima koje kriju lavine, koje su se oko nas obrušavale na ledenjak Garnergrat.

U organiziranju pohoda puno su nam pomogli naši ljudi kojih ima dosta na privremenom radu u Zermattu. Na povratku kroz Italiju navratili smo u Nacionalni park Monti Lessini, gdje smo trenirali alpinističke vještine na penjalištu »Sentiero alpinistice Balisti« u masivu Dolomita (Gruppo del Carega). Pohod je trajao sedam dana, od 15. do 22. srpnja, a prešli smo ukupno 2400 kilometara. U cijelini, pohod je bio uspješan, polaznici zadovoljni, a osvajanje vrhova Monte Rose čekat će do sljedeće prilike.

Berislav Tkalac

PRIJATELJSTVO MARIBORSKIH I ZAGREBAČKIH PLANINARA

U subotu 7. rujna 2002. potpisana je Povelja o prijateljstvu i suradnji između PD »Planika« iz Maribora i PD »Ericsson - Nikola Tesla« iz Zagreba. Svečani čin potpisivanja obavljen je u Mariboru, u podnožju Pohorja, na Snježnom stadionu uz prisustvo brojnih članova dvaju društava. Povelju su potpisali predsjednici Franci Rajh (»Planika«) i Damir Kuzmanić (»Ericsson - Nikola Tesla«).

U lijepom i svečanom ambijentu Pohorja okrujeno je, formalnim činom, dugogodišnje prijateljstvo i suradnja mariborskih i zagrebačkih planinara. Česti susreti u slovenskim i hrvatskim planinama postupno su prerasli u češća druženja i suradnju, te na kraju prijateljstvo koje je ovim činom trajnije učvršćeno.

Povelja je napisana na slovenskom jeziku, a ista Povelja na hrvatskom jeziku bit će potpisana krajem travnja iduće godine na Medvednici, prilikom održavanja tradicionalnog 11. pohoda PD »Ericsson - Nikola Tesla«.

U Povelji se ističu pozitivne tradicije planinarstva i izražava zajednička volja za razvijanje i očuvanje temeljnih načela planinarskog kodeksa PZS-a i HPS-a. Posebno se naglašava spremnost za očuvanje prirode, humanizam i solidarnost u planinama. To je suština Povelje i temelj na kojem će se organizirati zajednički susreti, planinarske i sportske priredbe.

U spomen na taj čin, mariborski planinari su »teslašima« poklonili fotomonografiju Pohorja i sliku runolistu, simbola svoga društva i planina općenito, a »teslaši« su uzvratili s fotomonografijom »Hrvatske planine«

Slavonski planinari pod alpskim vrhuncima

foto: Berislav Tkalac

Zlatka Smerke. Nakon završetka svečanog dijela, nastavljeno je druženje uz pjesmu i ples, a nije izostala ni bogata gastronomski ponuda koju su osigurali sretljivi domaćini.

Damir Kuzmanić

GOSPIĆANI I ZAGREPČANI NA PETZECKU

Prvog rujna šestorica gospičkih planinara iz »Željezničara« i isto toliko planinara iz zagrebačkog HPD »Stanko Kempny« uspelo se na 3283 m visok vrh Petzeck u austrijskim Alpama. Uspon je započeo na parkiralištu iznad Lienza (1680 m) i vodio do planinarskog doma Wangenitseehütte, koji je smješten iznad prekrasnog jezera (2508 m).

Nakon ugodnog smještaja u domu, rano ujutro prema vrhu, uz blagu kišicu, krenulo je 14-oro Zagrepčana i šestoro Gospićana. Kada se na visini od 2900 metara kiša pretvorila u snijeg, po šest planinara iz svakog društva uspjelo je doći na sam vrh. zajedno s usponom i silaskom do doma, a potom do parkirališta, bilo je 8 sati zanimljivog i na trenutke zahtjevnog

Zvonko Šimunić, najmladi lički visokogorac na vrhu
foto: Tomislav Čanić

planinarenja. Na povratku su članovi HPD »Stanko Kempny« posjetili Bleiburg i poklonili se žrtvama koje su tamo ostavile živote.

Tomislav Čanić

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Panoramski dalekozori

Kompas

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015

www.lapis-plus.hr

VMD
Travel Agency

Nehajska 61 • 10000 Zagreb
t/f: 01-363 88 40 • e: vmd@vmd.hr

AVIO KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE

Organiziramo za vas

KILIMANJARO	18.-29. siječanj 2003.
ACONCAGUA	6.-28. siječanj 2003.
KORZIKA	11.-22. lipanj 2003.
ELBRUS	srpanj 2003.
PEAK LENJIN - 7125 m	kolovoz 2003.

Za detaljne programe nazovite, pišite, navratite... ili posjetite www.vmd.hr

Organizator putovanja i vodič:
VLADIMIR MESARIĆ DADO

instruktor alpinizma, instruktor Gorske službe spašavanja i gorski vodič s međunarodnom licencom

SADRŽAJ 94. GODIŠTA

ČLANCI

Aleraj Borislav	IKAR-ovi dani u Hrvatskoj	7
Antolković Zdravko	Zimski doživljaj na Mosoru	69
Babić Jelena	More i planine	317
Bajs Damir	Duž Velebita u devet dana	251
Bajs Damir	Na Ojstricu u Kamniške Alpe	101
Balaško Branko	Suton na Škrlatici	248
Baričević Tomislav	Kardinal Franjo Kuharić i planine	149
Berljak Darko	Saga Dawa na planini Kailasu	241
Bjedov Boris	Moj pohod na Dinaru	319
Božić Vlado	Jama Snježnica - prirodni hladnjak	11
Božić Vlado	Na Braču - oltari u špiljama i špilje u oltarima	330
Božić Vlado	»Špiljarova« špilja	38
Božičević Srećko	Na tragu starog »Planinarskog lista«	324
Bronić Radojka	Kroz Mudnu dol u Grobničke Alpe	135
Burica Gordana	Vela straža na otoku Šolti	203
Čanić Tomislav	Po snježnim nanosima do Kugine kuće	136
Ćiško Sunčica	Iz Ozlja na Vodenicu	284
Fischer Darko i Grgesina Vladimir, Na Jankovac preko Sokoline	65	
Fleming Fergus	Kako je osvojen Mont Blanc	221
Fliss Mladen	Straža na otoku Istu	76
Gabrić Goran	Legenda o Zlatnoj jami na Mosoru	321
Gospić Aleksandar	U kraljevstvu Mont Blanca	311
Hadžiselimović Edo	Kome treba kamen s Velebita	211
Horaček Stanislav	Novi planinarski put na Burni Bitoraj	201
Horvat Adrian	Bernina - čudesni svijet leda i sunca	305
Horvatin Dunja	Šifra 115	23
Hrženjak Andelko	Mont Blanc - ostvarenje jednog sna	129
Huzjak Bernarda	Lov na planinarski žig	140
Huzjak Bernarda	Markiranje i markirantsko prigovaranje	215
Huzjak Bernarda	Poštak i Kamešnica u jednom dahu	110
Huzjak Bernarda	Trenutak ljepote ili ljepota trenutka	170
Islamović Faruk	Hrvatska Švica	133
Islamović Faruk	Izlet na Bilogoru ili zašto planinariti	117
Jagarić Vladimir	»Kod kapele Svete Ane...«	146
Jagarić Vladimir	Rešpetarnica kraj Slavetića	332

Jagarić Vladimir	Sekulići i šetnje okolicom	199
Jelaska Dalibor	Durmitor, jezera, vrhovi	315
Juras Ante	Poučni put »Ante Frua«	196
Juras Ante	Vilaji u pohode	103
Kečkemet Radovan	Pola stoljeća Vickovog stupa na Mosoru	258
Kristijan Zdenko	Nova obilaznica - od ideje do ostvarenja	335
Kosović Jasna	Izlet na Ravnu goru i Strahinjščicu	138
Kosović Jasna	Mojih sto vrhova	34, 71, 105
Košćak Jelena	Pogled s Risnjaka ne može se izbrisati iz sjećanja ..	293
Kristijan Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica	56
Kristijan Zdenko	Novi dnevničari planinarskih obilaznica	286
Kušenić Mihael	Nema jaglaca do papučkih!	172
Lay Miro	Naših dvadeset planinarskih godina	142
Lay Miro	Zaboravljenim stazama	167
Lemić Ana	Iz Like preko Velebita u Primorje	13
Lucarić Branka	Elbrus - bijelo bespuće	276
Margan Damir	U Austriju, na Petzeck (3283 m)	161
Mesaric Vladimir	Gameboskop	19
Meštrić Branko	Drveničke stine	279
Milas Krunoslav	Legende o divovima	322
Milas Krunoslav	Na rubu legendi i priča (VIII)	169
Milas Krunoslav	Vile - ljepotice i čuvarice naših planina	77
Milas Krunoslav	Vile iz naših planina i gora	112
Milović Milorad	Boraja, Orlice, Škenderovac	180
Naglič Miha	2002. - Međunarodna godina planina	173
Oštrić Vlatko	Gradac - još jedna gradina na Medvednici	205
Oštrić Vlatko	Na zagorskim padinama Medvednice	42
Oštrić Vlatko	Prva pl. kuća na zagorskoj strani Medvednice	166
Oštrić Vlatko	Stari grad Badanj i vrh Drenin	281
Pap Zlatko	Po otoku Hvaru	114
Pap Zlatko	Stotinu mlađih na Pokojcu	40
Pavešić Miljenko	Doživljaji s planinarskih staza	116
Pavešić Miljenko	U ugodnom društvu	171
Pavlin Tomislav	Na Ankogelu iznad 3000 m	18
Peršić Katarina	Godinu dana s planinama	141
Poljak Željko	Jedna 150. i jedna 50. godišnjica	165
Poljak Željko	Nova piramida na Sljemenu	231
Poljak Željko	Potraga za Veternicom prije stotinu godina	207
Poljak Željko	Tragom F. Petrarce na Mont Ventoux	273
Priljeva Đuro	Od Zrina do Zrina	53

Prizmić Vinko	Spasilački psi u službi GSS HPS	218
Prpić Vlado	Još jedan velebitski botanički vrt	290
Prpić Vlado	Kroz velebitski krš	67
Prpić Vlado	Kukaline	108
Radovanović Vanja	Esperantisti pohodili Platak!	21
Šeremet Goran	Što ponijeti na planinarski izlet	50, 82
Šimunović Nikola Zdenko	Pola stoljeća Ratkovog skloništa	209
Šincek Mira	Prijatelju, što će ti cvijeće s planine?	291
Šincek Mira	Pseća šala	163
Thune Kostelić Verica	Himna prirodi	33
Tomerlin Slavko	Kako je nastalo sklonište na Crnopcu	193
Trdić Zvonko	Klek - botanički vrt	14
Trošelj Drago	Olimp - legende i stvarnost	97
Urojić Milivoj	Kojina je to jama?	232
Vujnović Milan	Iz Hreljina na Klek	151

PRILOZI IZ RADA HPS-a

Berljak Darko	Glavni odbor HPS-a	119
Berljak Darko	Hrvatski planinarski savez u 2001. godini	3
Izvršni odbor HPS	Gorski vodiči	87
Hrvatska pl. obilaznica - popis obilaznika	234	
Kalendar planinarskih akcija u 2002. godini	31, 96, 160	
Priznanja najboljima u 2001. godini	2	
Planinarske obilaznice u hrvatskim planinama	152	

SLIKOVNI PRILOZI

Od mora do vrha	48
Planinarski domovi, kuće i skloništa, foto: Damir Bajs	288
Planine na slikama Vladimira Mekinde	178
Planine zapadne Bosne, foto: Ivica Fumić	256
U Bijelim i Samarskim stijenama, foto: Vladimir Rojnić	16
Velebitsko proljeće, foto: Aleksandar Gospić	80

RUBRIKE

Alpinizam	263
Humor	272
In memoriam: Ljudevit Herceg, Josip Keča, Ivica Stipetić - 23, Tonka Žic-Abrus - 58, Đuro Perić - 124, Ivica Martinek - 148, Milan Nikšić - 235, Rudolef Heli, Franjo Pučar - 262, Ivica Sudnik, Antun Željko Matišin - 338	
Pisma čitatelja	63, 261, 294, 342

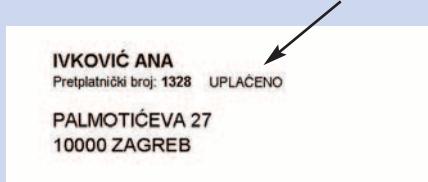
- Planinarske kuće i putevi 26, 62, 122, 187, 228, 298, 340
 Planinarski tisak 60, 90, 124, 150, 186, 296
 Prije 100 godina: Četrnaest dana na Velebitu 326
 Speleologija 28, 59, 301
 Tko je što u hrvatskom planinarstvu: Jasna Kosović - 91, Goran Gabrić - 123,
 Damir Bajs - 154, Davorin Molnar - 188, Mirjana Karaman - 265,
 Juraj Filipčić - 300, Stanko Jurdana - 341
 Vjesti 29, 64, 92, 125, 155, 189, 236, 266, 302, 344
 Zaštita prirode 122, 183, 264

PRETPLATA ZA 2003. GODINU

Na poštanskoj omotnici uz ovaj broj časopisa dobili ste i uplatnicu za pretplatu na iduće godište »Hrvatskog planinara«. U 2003. godini pretplata na naš časopis bit će ista i 2002. godine, dakle **120 kuna za Hrvatsku, a 32 eura za inozemstvo**.

U želji da se riješe neprilike s prikupljanjem preplate koje su više godina otežavale izdavanje i distribuciju časopisa, od listopada ove godine Hrvatski planinarski savez se koristi novim kompjutorskim programom za evidenciju pretplatnika. Usporedno s prelaskom na novi program, provedeno je i sređivanje pretplatničkih podataka, te Vas zbog toga molimo da nam javite ako uočite neku pogrešku koja se slučajno potkrala pri reorganizaciji podataka.

Novi program omogućuje, među ostalim, da svaki pretplatnik u Hrvatskoj dobije uplatnicu na kojoj su ispisani svi podaci potrebni za ispravnu uplatu. Također, nakon što izvršite uplatu, moći ćete u idućem broju i sami vidjeti je li uplata uredno evidentirana u HPS-u.

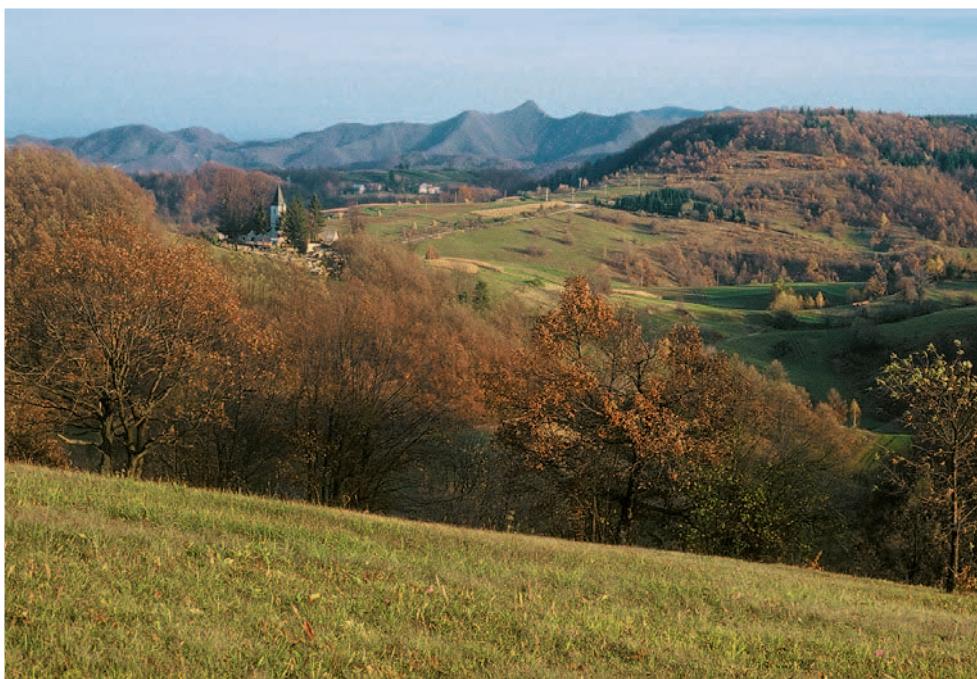

Novi program za evidenciju pretplatnika

Ako zbog nekog razloga pretplatu plaćate na neki drugi način (posebnom uplatnicom ili iz inozemstva), molimo Vas da vodite računa da na uplatnicu u rubrici »poziv na broj« svakako ubilježite svoj pretplatnički broj. Ako ste svoj pretplatnički broj slučajno izgubili, možete ga doznati u uredu HPS na pismeni ili telefonski upit (tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624).

Hrvatski planinarski savez i Urednički odbor nastojat će da časopis u idućoj godini bude što bolji, zanimljiviji i redovitiji. U tome je svakako potrebna i pomoć suradnika slanjem kvalitetnih priloga, planinarskih dužnosnika traženjem novih pretplatnika, te čitatelja redovitom pretplatom.

Urednički odbor HP

Pogled s Noršićke Plešivice prema Oštrcu (Samoborsko gorje), foto: Alan Čaplar

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

TIKKA

light

DISTRIBUTER ZA HRVATSKU: »HIMALAYA SPORT« d.o.o.
Vrazova 8c, 42000 Varaždin, Tel./fax: 042/313-701
e-mail: himalaya-sport@email.hinet.hr